

De hervormde enquête naar de arbeidskrachten in 2017

- Anja Termote, Astrid Depickere -

nr. 04

ANALYSE

12.2018

De hervormde enquête naar de arbeidskrachten in 2017

Waarom werd de EAK hervormd?

Wat zijn de grote methodologische wijzigingen?

Wat zijn de gevolgen van die veranderingen en hoe kunnen we de breuk in de resultaten als gevolg van de methodologische wijzigingen uitleggen aan de gebruikers?

Anja Termote, Astrid Depickere ¹

¹ Statistici bij Statbel (Algemene Directie Statistiek – Statistics Belgium)

ABSTRACT

Deze analyse gaat dieper in op de verschillende componenten van de grote hervorming van de Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) die Statbel in 2017 doorvoerde. Waarom werd de EAK hervormd? Wat zijn de grote methodologische wijzigingen? Wat zijn de gevolgen van die veranderingen en hoe kunnen we de breuk in de resultaten als gevolg van de methodologische wijzigingen uitleggen aan de gebruikers?

De Enquête naar de Arbeidskrachten (Labour Force Survey in het Engels) is een enquête bij huishoudens die het aantal werkenden, werklozen en inactieven meet volgens internationaal vergelijkbare definities, samen met de kenmerken van deze groepen. Deze enquête wordt ook in de andere EU-lidstaten uitgevoerd en wordt gecoördineerd door de statistische dienst van de Europese Unie, Eurostat.

De Belgische EAK wordt uitgevoerd sinds 1983 en heeft in 1999 een eerste grote hervorming ondergaan. Gedurende de daaropvolgende periode bleven de inhoud en methodologie nagenoeg onveranderd. Tot in 2017, toen de Enquête voor de tweede maal grondig hervormd werd.

De vier grote componenten van de hervorming kunnen als volgt worden samengevat:

1. De overgang naar een **infra-jaarlijks roterend panel**. Tot en met 2016 werd elke respondent slechts één keer bevestigd. Vanaf 2017 wordt elke respondent die geselecteerd wordt om deel te nemen aan de EAK viermaal bevestigd over een periode van anderhalf jaar. Hij/zij wordt twee opeenvolgende kwartalen bevestigd, dan twee kwartalen niet bevestigd en dan opnieuw twee opeenvolgende kwartalen wel.
2. Introductie van **mixed-mode dataverzameling**. De overgang naar een roterend panel gaat gepaard met een nieuwe, meer flexibele en goedkopere manier van dataverzameling. Net als in de vroegere EAK worden de respondenten vanaf 2017 in de eerste bevestiging face-to-face bevestigd. De drie kortere opvolgbevestigingen gebeuren via internet of telefoon.
3. Om de responslast te minimaliseren komen een aantal vragen **uitsluitend in de eerste bevestiging** aan bod (=toepassing van de wave approach). Er wordt een onderscheid gemaakt tussen kern- (of kwartaal-) variabelen en structurele variabelen. Waar de kernvariabelen bij elke bevestiging worden ingezameld, worden de structurele variabelen enkel tijdens het eerste interview bevestigd.
4. Aan het nieuwe design is ook een **herziening gekoppeld van de steekproeftrekking en de weegmethode**. Daarbij werden de huidige beschikbare administratieve gegevens over het profiel van de bevolking beter benut om tot een meer representatieve steekproef te komen en beter te corrigeren voor een vertekening van de resultaten door non-respons. Daarnaast gebeurt de kalibratie vanaf 2017 naar een populatie zonder collectieve huishoudens.

De wijzigingen aan de EAK werden vastgelegd in het koninklijk besluit van 25 maart 2016 tot wijziging van het koninklijk besluit van 10 januari 1999 betreffende een steekproefenquête naar de arbeidskrachten.

Gezien de grote hervorming van de EAK is er een breuk in de resultaten van 2017 en wel voor alle indicatoren. In deze analyse wordt het effect van de verschillende methodologische wijzigingen zoveel mogelijk uit elkaar gehaald. Voor de twee hoofdindicatoren, met name de werkloosheidsgraad en werkgelegenheidsgraad, valt op dat verschillende effecten elkaar opheffen waardoor het netto-effect van de verschillende wijzigingen samen heel beperkt blijft.

INHOUD

<i>De hervormde enquête naar de arbeidskrachten in 2017</i>	1
<i>Abstract</i>	2
<i>Inhoud</i>	3
1. Inleiding	4
2. Waarom hervormen?	5
3. Doorgevoerde hervormingen	6
3.1. Overgang naar een infra-jaarlijks roterend panel	6
3.2. Nieuwe manier van dataverzameling	7
3.3. Toepassing van de wave approach	9
3.4. Nieuwe kalibratiemethode	9
3.4.1. Schatting van kwartaalresultaten	9
3.4.2. Schatting van jaarresultaten	10
3.4.2.1. Schatting van jaarresultaten van de kernvariabelen	10
3.4.2.2. Schatting van jaarresultaten van de structurele variabelen	10
4. Overgang van de oude naar de nieuwe methode	11
5. Respons en gebruikte dataverzamelingsmodi in 2017	12
5.1. Geschatte respons	12
5.2. Behaalde respons	12
5.3. Dataverzamelingsmodi	14
5.4. Bevraging via proxy	15
6. Resultaten volgens de nieuwe methode	17
6.1. Inleiding	17
6.2. Zichtbaarheid breuk: enkele voorbeelden	17
6.3. Duiding breuk	18
6.3.1. Uitsluiten van collectieve huishoudens in populatietotalen	18
6.3.2. Introductie van non-responscorrectie	19
6.3.3. Invoeren van paneldesign en mixed-mode dataverzameling	20
6.3.4. Breukvrije reeksen: een simulatie	22
7. Toekomst	23
<i>Bijlage 1: Lijst van kernvariabelen</i>	24
<i>Bijlage 2: Lijst van structurele variabelen</i>	27

1. INLEIDING

De Enquête naar de Arbeidskrachten (EAK) (of de Labour Force Survey (LFS) in het Engels) is een enquête bij huishoudens die het aantal werkenden, werklozen en inactieven meet volgens internationaal vergelijkbare definities, samen met de kenmerken van deze groepen. Deze enquête wordt ook in de andere EU-lidstaten uitgevoerd en wordt gecoördineerd door de statistische dienst van de Europese Unie, EUROSTAT.

De Belgische EAK wordt uitgevoerd sinds 1983 en heeft in de loop der jaren diverse kleine en grotere wijzigingen ondergaan. De grootste methodologische wijziging deed zich voor in 1999 toen werd overgegaan van een bevraging met betrekking tot één referentieweek die viel in de lente naar een continue bevraging. De overgang naar een continue bevraging wil zeggen dat de steekproef gelijkmatig verdeeld is over alle weken van het jaar.

De continue Labour Force Survey wordt aan de statistische instituten van de Europese Unie opgelegd door Verordening (EG) nr. 577/98 van de Raad betreffende de organisatie van een steekproefenquête naar de arbeidskrachten in de Gemeenschap. Net als in vele andere EU-lidstaten is de EAK in België een verplichte enquête die wordt voorgeschreven bij koninklijk besluit van 10 januari 1999, hetgeen de hoge responsgraad ten dele verklaart.

Statbel is op nationaal niveau verantwoordelijk voor de uitvoering en verwerking van de EAK en de verspreiding van de resultaten. De microdata dienen verplicht aan Eurostat te worden geleverd binnen een termijn van 12 weken na het referentiekwartaal. De resultaten worden veelvuldig gebruikt voor de opvolging van het arbeidsmarktbeleid (o.a. EU2020-indicatoren) en ander beleidsmatig en wetenschappelijk onderzoek.

In de periode van 1999 tot en met 2016 bleven de inhoud en methodologie van de enquête vrij stabiel. Sinds 1999 worden jaarlijks een kleine 60.000 huishoudens aangeschreven om deel te nemen aan de enquête. De trekking van deze huishoudens gebeurt toevallig en is gebaseerd op het Rijksregister. Enkel personen in private huishoudens² kunnen getrokken worden en huishoudens die uitsluitend bestaan uit personen van 77 jaar of ouder worden niet meegenomen in de steekproeftrekking. De geselecteerde huishoudens krijgen een enquêteur op bezoek die de enquête afneemt en de antwoorden noteert op een computer (Computer Assisted Personal Interviewing of CAPI). Het interview neemt gemiddeld een tiental minuten per persoon in beslag. In tegenstelling tot in de meeste andere EU-lidstaten werden de respondenten tot en met 2016 slechts één keer bevestigd en volgden er geen opvolgbevestigingen. Een panelement ontbrak dus tot 2016. De respons op de enquête is vrij hoog en bedroeg 72% in 2016. In 2016 namen 80.727 personen van 15 jaar en ouder effectief deel aan de enquête.

Voor elk kwartaal gebeurt de extrapolatie naar de totale bevolking op basis van de kenmerken van de personen. De populatie en de steekproef worden onderworpen aan een poststratificatie naar provincie, geslacht en leeftijd (klassen van 5 jaar, met één klasse voor personen van 75 jaar en ouder). Voor elk van die categorieën wordt een wegingsfactor berekend met als teller de bevolking in het midden van elk kwartaal zoals voorhanden in het Rijksregister van natuurlijke personen (en dus niet vertekend door steekproeffouten) en als noemer het aantal bruikbare antwoorden uit de enquête. In de bevolkingstotalen waarnaar geëxtrapolerd wordt zijn tot en met 2016 de personen in collectieve huishoudens inbegrepen, in tegenstelling tot de steekproeftrekking waar enkel personen in private huishoudens weerhouden worden.

In 2015 besliste Statbel de EAK grondig te hervormen met startdatum 1 januari 2017. De redenen om te hervormen, de verschillende componenten van de hervorming en de resultaten van de vernieuwde EAK komen hierna uitgebreid aan bod.

² Private huishouden zijn alle huishoudens met uitzondering van de collectieve huishoudens. Onder collectieve huishoudens wordt verstaan: bejaardentehuizen, gevangnissen, kazernes, kloosters, weeshuizen, enzovoort.

2. WAAROM HERVORMEN?

Er zijn diverse redenen waarom Statbel in 2015 besliste de EAK te hervormen en aan te passen aan de gewijzigde omstandigheden en vragen van gebruikers. Zo is er het grotere belang van kortetermijnresultaten met een hoge precisie: indicatoren op kwartaalbasis en zelfs op maandbasis worden steeds belangrijker, terwijl gebruikers tegelijk ook nog altijd gedetailleerde resultaten wensen op jaarbasis. Daarnaast zijn de mogelijkheden op vlak van dataverzameling de voorbije jaren sterk geëvolueerd, wat nieuwe opportuniteiten oplevert om middelen efficiënter in te zetten.

Ook op Europees vlak wordt gewerkt aan een grondige hervorming en modernisering binnen het domein van de sociale statistieken. Zo wordt er momenteel een nieuwe kaderverordening over Integrated European Social Statistics (IESS) voorbereid, dat vermoedelijk in voege zal treden in 2021.

Hieronder staan we even stil bij de voornaamste redenen om de Belgische EAK in 2017 grondig te hervormen. Meer uitleg over de doorgevoerde hervormingen komt aan bod in het volgende onderdeel.

► **Kwaliteitsredenen:**

de EAK kampte met relatief grote fluctuaties in de resultaten van kwartaal tot kwartaal. De omschakeling van een cross-sectioneel design³ naar een paneldesign⁴ zorgt voor een stabielere steekproef en daardoor ook voor minder volatiliteit in de kwartaalresultaten. Een dergelijk paneldesign zal vanaf het in voege treden van de nieuwe Europese kaderverordening trouwens verplicht zijn, hetgeen duidelijk het belang ervan aantoont. Naast de introductie van het paneldesign wilden we de kwaliteit van de resultaten ook verbeteren via een aangepaste kalibratiemethode die beter corrigeert voor de vertekening (bias) in de resultaten die te wijten is aan non-respons.

► **nieuwe gebruikersbehoeften:**

vanuit de Europese Commissie is er een grote vraag naar gegevens die meer inzicht verschaffen in specifieke arbeidsmarkttransities, op basis van wat men stroomgegevens noemt⁵. Eurostat heeft sinds kort een geharmoniseerde methodologie ontwikkeld om voor alle lidstaten trimestriële stroomgegevens te gaan publiceren op basis van de Europese EAK-paneldata. Zolang respondenten maar één keer bevraagd worden en er dus geen panelgegevens beschikbaar zijn, konden er voor België geen stroomgegevens gepubliceerd worden. Daarnaast gaat er sinds een aantal jaren ook meer en meer aandacht naar de productie van maandelijks werkloosheidsschattingen. De grote volatiliteit van de kwartaalschattingen zorgt ook voor kwaliteitsproblemen bij deze maandelijks schattingen. Het nieuwe design zal de enquête alvast geschikter maken voor de productie van zulke tijdreeksen;

► **logistieke en budgettaire redenen:**

op logistiek vlak bleek het steeds moeilijker om alle geselecteerde huishoudens te kunnen toewijzen aan een enquêteur, zeker in periodes waarin voor verschillende Statbel-enquêtes gegevens moeten ingezameld worden. Dat laatste had een impact op de responsgegevens en kon dan weer voor vertekening zorgen van de kwartaalschattingen. Ook vanuit het standpunt van de respondenten is een persoonlijk interview vrij belastend en geeft men zelf vaak de voorkeur aan alternatieve methoden. Door te kiezen voor een mixed-mode dataverzameling konden middelen efficiënter ingezet worden zonder aan kwaliteit in te boeten. Daardoor kwam uiteindelijk ook budgettaire ruimte vrij om de steekproefgrootte op kwartaalbasis aanzienlijk te verhogen.

³ Bij een cross-sectioneel design wordt elke respondent slechts één keer bevraagd.

⁴ Bij een panel- of longitudinaal onderzoek wordt elke respondent op meerdere tijdstippen bevraagd.

⁵ Stroomgegevens beschrijven de situatie op een gegeven moment in vergelijking met een voorgaande situatie. Concreet betekent dit dat we via stroomgegevens bijvoorbeeld zullen kunnen nagaan hoeveel procent van de werklozen in een gegeven kwartaal het vorige kwartaal ook werkloos was, hoeveel procent tewerkgesteld was en hoeveel procent inactief was.

3. DOORGEVOERDE HERVORMINGEN

Hieronder worden de verschillende elementen waaruit de hervorming bestaat kort toegelicht. Het betreft de overgang naar een infra-jaarlijks roterend panel, een goedkopere manier van dataverzameling (mixed-mode bevraging), de toepassing van de wave approach en de wijziging van de kalibratiemethode.

De wijzigingen aan de EAK werden vastgelegd in het koninklijk besluit van 25 maart 2016 tot wijziging van het koninklijk besluit van 10 januari 1999 betreffende een steekproefenquête naar de arbeidskrachten.

3.1. Overgang naar een infra-jaarlijks roterend panel

Tot en met 2016 werd elke respondent slechts één keer bevraged. De nieuwe kaderverordening IESS verplicht de lidstaten om een infra-jaarlijks roterend paneldesign te hanteren. Dat betekent:

- ▶ **panel:** respondenten blijven gedurende een langere periode in de steekproef en zullen op meerdere tijdstippen bevraged worden;
- ▶ **roterend:** elke bevragingsperiode wordt een gedeelte van de steekproef vervangen. De nieuwe steekproef die elk kwartaal start met een eerste bevraging wordt een rotatiegroep genoemd;
- ▶ **infra-jaarlijks:** er wordt niet per jaar geroteerd maar per kwartaal;
- ▶ **minimale (bruto) steekproefoverlap:** er dient een minimale steekproefoverlap van 20% tussen zelfde kwartalen in twee opeenvolgende jaren en 50% tussen twee opeenvolgende kwartalen te zijn.

Voor de keuze van het Belgische paneldesign werden de paneldesigns in de andere EU-lidstaten onder de loep genomen en werden verschillende scenario's getest via een simulatietool. België kiest uiteindelijk voor een scenario 2(2)2 waarbij respondenten twee opeenvolgende kwartalen bevraged worden, daarna twee kwartalen niet bevraged worden en daarna opnieuw twee kwartalen wel bevraged worden⁶. Schema 1 geeft dit traject weer volgens rotatiegroep (in de kolommen) en periode (in de rijen). Bijvoorbeeld, voor de huishoudens die behoren tot rotatiegroep 11 (RG11) betekent dit dat zij de eerste keer bevraged worden in het eerste kwartaal van 2018 (wave 1 of w1). Het daaropvolgende kwartaal worden ze een tweede keer gecontacteerd voor de eerste opvolgbevraging (wave 2 of w2). De derde en vierde opvolgbevraging volgen pas na een onderbreking van 2 kwartalen, dit is in het eerste en tweede kwartaal van 2019.

Schema 1: Voorstelling paneldesign 2(2)2 volgens rotatiegroep (RG) en periode

periode	Rotatiegroep												
	RG6	RG7	RG8	RG9	RG10	RG11	RG12	RG13	RG14	RG15	RG16	RG17	RG18
2018 Q1	w4	w3			w2	w1							
2018 Q2		w4	w3			w2	w1						
2018 Q3			w4	w3			w2	w1					
2018 Q4				w4	w3			w2	w1				
2019 Q1					w4	w3			w2	w1			
2019 Q2						w4	w3			w2	w1		
2019 Q3							w4	w3			w2	w1	
2019 Q4								w4	w3			w2	w1

⁶ Volgende landen passen eenzelfde rotatieschema 2(2)2 toe: Bulgarije, Denemarken, Estland, Kroatië, Italië, Letland, Litouwen, Malta, Polen en Roemenië.

De redenen voor de keuze voor dit 2(2)2 scenario zijn:

- ▶ de responslast is het laagst in vergelijking met andere scenario's⁷. Respondenten worden 'slechts' 4 keer bevestigd en geen 5, 6 of 8 keer;
- ▶ de precisie van de structurele variabelen (zie verder) is hoger. Tijdens de eerste wave wordt er een groter aantal respondenten via CAPI bevestigd in vergelijking met de andere scenario's;
- ▶ dit design zorgt voor de optimale combinatie van een overlap in de steekproef op kwartaalbasis en een overlap in de steekproef op jaarbasis: in beide gevallen overlappen er twee van de vier rotatiegroepen, wat neerkomt op een bruto overlap van 50% op zowel jaar- als kwartaalbasis. Verwijzend naar bovenstaand schema zien we bijvoorbeeld dat er tussen Q1 en Q2 van 2018 een overlap is van rotatiegroepen 7 en 11 (dit is de helft van de bevestigde rotatiegroepen in een kwartaal). Op jaarbasis worden in 2018 alle rotatiegroepen van 6 tot en met 14 minstens éénmaal bevestigd (schema 2). Voor 2019 gaat het om rotatiegroepen 10 tot en met 18. Dat betekent dat er een overlap is van rotatiegroepen 10 tot en met 14, wat iets meer dan de helft vormt van alle rotatiegroepen binnen één jaar (namelijk 5 rotatiegroepen op 9).

Schema 2: Illustratie overlap op kwartaal- en jaarbasis bij een paneldesign 2(2)2

		Rotatiegroep											
periode	RG6	RG7	RG8	RG9	RG10	RG11	RG12	RG13	RG14	RG15	RG16	RG17	RG18
2018 Q1	w4	w3			w2	w1							
2018 Q2		w4	w3			w2	w1						
2018 Q3			w4	w3			w2	w1					
2018 Q4				w4	w3			w2	w1				
2019 Q1					w4	w3			w2	w1			
2019 Q2						w4	w3			w2	w1		
2019 Q3							w4	w3			w2	w1	
2019 Q4								w4	w3			w2	w1

Om volledig operationeel te zijn in januari 2017 werd het panel reeds in de loop van 2016 opgestart. In de praktijk kwam het erop neer dat een deel van de personen die in 2016 geïnterviewd werden aan één of meerdere opvolgwaves deelnamen in 2017 (zie verder bij het overgangsscenario dat onder punt 4 overgang van de oude naar de nieuwe methode besproken wordt).

3.2. Nieuwe manier van dataverzameling

In de vroegere EAK werden de respondenten face-to-face bevestigd via CAPI (Computer Assisted Personal Interviewing). Voor huishoudens die uitsluitend uit personen van 65 jaar en ouder bestaan waarvan niemand meer werkt, was een telefonische bevestiging bij wijze van uitzondering toegelaten. In dat geval spreken we van de CATI-methode (Computer Assisted Telephone Interviewing). In 2017 werd tegelijk met de introductie van het roterend panel ook de manier van dataverzameling aangepast en werd gekozen voor een combinatie van verschillende bevestigingsmodi.

Aan de werkwijze voor de eerste bevestiging verandert er weinig. Net zoals vroeger bestaat die erin dat een huishouden door een enquêteur bevestigd wordt tijdens een persoonlijk gesprek, met behulp van een tablet pc waarmee de vragenlijst,

⁷ Andere mogelijke scenario's zijn vijf opeenvolgende waves (onder andere Nederland past dit toe), zes opeenvolgende waves (zoals in onder andere Frankrijk) of acht opeenvolgende waves (zoals in Zweden en Noorwegen). Minder toegepaste scenario's zijn de scenario's 3(1)2 en 3(2)2 (respondenten worden drie opeenvolgende kwartalen bevestigd, worden daarna een of twee kwartalen niet bevestigd en worden daarna opnieuw twee opeenvolgende kwartalen bevestigd).

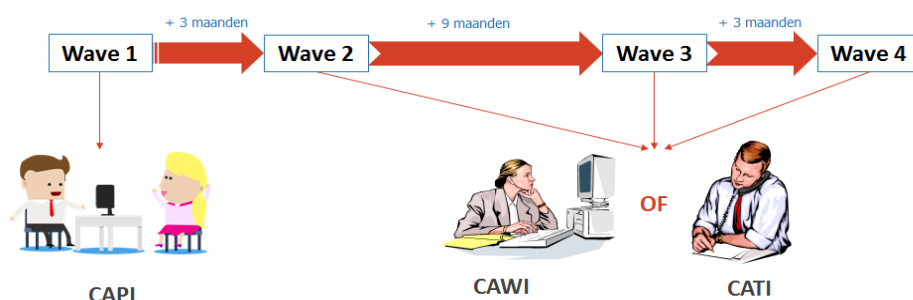
geprogrammeerd in Blaise software, wordt overlopen en het antwoord telkens geregistreerd wordt door de enquêteur (CAPI). Die werkwijze wordt herhaald voor elk van de huishoudleden.

De vervolgbevragingen worden via CAWI (Computer Assisted Web Interviewing) of CATI (Computer Assisted Telephone Interviewing) uitgevoerd. Daarvoor werd met behulp van de Blaise software een bevestigingsinstrument ontwikkeld dat voor beide toepassingen gebruikt wordt, zij het in een aangepaste lay-out. Bij de opvolgbevragingen wordt ook rekening gehouden met de antwoorden die in een vorige wave gegeven werden en wordt de vraagstelling hieraan aangepast om het voor de respondent zo eenvoudig mogelijk te maken.

Op het einde van het eerste interview noteert de enquêteur de voorkeurmodus (via web of telefoon) samen met het e-mailadres en het telefoonnummer. In de volgende waves starten de enquêteurs met het telefonisch ondervragen van de huishoudens die aangegeven hebben telefonisch te willen deelnemen. Het gebeurt dat huishoudens van deze groep al zijn overgegaan tot het invullen van de online vragenlijst en telefonisch contact niet nodig is. Na 10 dagen starten de enquêteurs met het contacteren van de huishoudens met een voorkeur voor deelname via internet die op dat ogenblik nog niet geantwoord hebben. Het telefonisch onderhoud kan zowel het motiveren van de huishoudens inhouden als het telefonisch ondervragen van het huishouden.

De manier van werken met mixed-mode dataverzameling wordt hieronder schematisch samengevat.

Schema 3: Mixed mode dataverzameling bij een paneldesign 2(2)2

De eerste bevraging blijft face-to-face via CAPI omwille van volgende redenen:

- ▶ hoge respons:
 - een optie voor CAWI in de eerste bevraging zou resulteren in een veel lagere respons. Bovendien heeft niet iedereen toegang tot internet;
 - bij een telefonische benadering zou ongeveer 40% van de adressen van bij de start niet contacteerbaar zijn omdat er geen telefoonnummer te vinden is;
 - postale enquêtes kennen een lage respons, ze zijn in vergelijking met de kwaliteit duur en vragen veel verwerkingstijd.
- ▶ betere kwaliteit van de antwoorden: in de eerste bevraging worden zowel de kernvariabelen als de structurele variabelen en de variabelen van de ad-hocmodule⁸ bevestigd (zie verder onder 3.3 Toepassing van de wave approach), hetgeen tijd vraagt. Voor enquêtes met een lange duurtijd is CAPI aangewezen.

Voor de opvolgbevragingen worden CAWI en CATI gebruikt omwille van volgende redenen:

- ▶ de enquêteurskosten van een telefonische opvolging bedragen slechts 1/3de van een face-to-face opvolging (geen verplaatsingen, kortere vragenlijsten (zie punt 3.3)...);
- ▶ er wordt een beroep gedaan op dezelfde enquêteur voor de opvolgwaves. Dat verhoogt de respons, want er is een 'band' tussen de enquêteur en het huishouden.

⁸ Een ad-hocmodule is een beperkte set van vragen over een specifiek arbeidsmarktgerelateerd onderwerp die toegevoegd wordt aan de EAK. Het thema van de ad-hocmodule wijzigt elk jaar. In 2017 ging het om vragen over het werken als zelfstandige.

De combinatie van CATI met CAWI ontlast de enquêteurs en geeft de huishoudens de mogelijkheid online deel te nemen. Vanuit Eurostat wordt CAWI gepromoot omwille van de snelheid en kostenefficiëntie.

In punt 5 komen de respons en de gebruikte dataverzamelingsmodi in 2017 uitgebreider aan bod.

3.3. Toepassing van de wave approach⁹

In navolging van negen andere lidstaten, voert België, tezamen met de introductie van een roterend panel en een mixed-mode bevraging, ook de wave approach in. Hierbij worden de structurele variabelen enkel in de eerste bevraging ingezameld. Antwoorden op structurele variabelen wijzigen meestal niet zo snel. Het gaat bijvoorbeeld om de reden om deeltijds te werken of de reden om (g)een andere job te zoeken, het soort uurrooster (bv. ploegenarbeid)... De opvolgvragenlijst waarop de respondenten in de 2de, 3de en 4de bevraging moeten antwoorden bestaat enkel uit de kernvragen (bijlage 1). Kernvariabelen (bv. het arbeidsmarktstatuut, het aantal gewerkte uren, het al of niet volgen van een opleiding...) wijzigen meestal sneller en dienen ieder kwartaal te worden opgetekend. Het doel van de wave approach is het verminderen van zowel de responslast als de kosten. Het onderscheid tussen structurele en kernvariabelen wordt gemaakt op basis van de huidige verordening van Eurostat (Verordening (EG) Nr. 377/2008 van de Commissie van 25 april 2008) en werd besproken tijdens werkgroepvergaderingen binnen de Hoge Raad voor de Statistiek. De initiële lijst van kernvragen die bij elke bevraging worden ingezameld, werd na voorstelling op de werkgroepvergadering van 12 mei 2015 nog lichtjes uitgebreid, zowel omwille van praktische redenen, als omwille van specifieke vragen van gebruikers¹⁰.

De ad-hocmodule, die sinds 2000 elk jaar een specifiek arbeidsmarktgerelateerd thema uitdiept en van 2000 tot en met 2016 in het tweede kwartaal uitgevoerd werd, moet verplicht gelinkt worden aan de structurele variabelen. Daarom omvat de eerste bevraging ook de ad-hocmodule.

De module mobiliteit, die sinds 2011 toegevoegd werd aan de EAK in het kader van de census, wordt gekoppeld aan de eerste opvolgbevraging (d.i. de tweede wave). Op die manier wordt de - reeds vrij zware - eerste wave niet verder belast. Door voor de tweede wave te kiezen en niet voor de derde of vierde, beperken we de paneluitval (of panelattritie¹¹) zoveel mogelijk en is de tijdsduur tussen de meting van de structurele variabelen en de mobiliteitsvariabelen zo kort mogelijk.

3.4. Nieuwe kalibratiemethode

3.4.1. Schatting van kwartaalresultaten

De nieuwe methode vereist ook een aanpassing van het kalibratiemodel dat gebruikt wordt om de steekproefgewichten van de respondenten te corrigeren naar de populatie. In de oude methode paste Statbel een vrij eenvoudige post-stratificatie toe op basis van geslacht, leeftijdsklassen van 5 jaar en provincie. Die post-stratificatie werd verondersteld impliciet ook voldoende te corrigeren voor non-respons. Vanaf 2017 wordt, voorafgaand aan de eigenlijke kalibratie, bijkomend een expliciete en meer verfijnde correctie uitgevoerd voor de personen die uitvallen na de eerste bevraging (= "non-respons") of na één van de opvolgwaves (= "panelattritie").

Die correctie is nu belangrijker dan voordien, omdat er bij elke bevraging een deel van de respondenten afhaakt. Hierdoor gaan de overblijvende respondenten steeds meer verschillen van de non-respondenten op kenmerken als geslacht, leeftijd, huishoudtype, oorsprong... Wanneer die kenmerken samenhangen met de kernvariabelen die gemeten worden via de enquête, kan dat zorgen voor een vertekening (bias) van de resultaten. Via de non-responscorrectie proberen we te corrigeren voor deze vertekening. Op basis van een statistisch model kunnen we de kans inschatten dat een huishouden met een bepaald profiel wel of niet deelneemt aan de enquête. Met die kans houden we rekening wanneer we het gewicht bepalen bij de kalibratie.

⁹ Deze term verwijst naar de terminologie die in de werkgroepvergaderingen LAMAS (Labour Market Statistics) bij Eurostat gebruikt wordt om aan te geven dat het toegestaan is om de informatie over bepaalde structurele variabelen niet in alle waves te bevragen.

¹⁰ De uiteindelijke lijst van vragen die uitsluitend in de eerste bevraging worden opgenomen is te vinden in bijlage 2.

¹¹ Personen die uitvallen (niet meer meedoen) na één van de opvolgwaves.

Het gewicht is daarmee uiteindelijk het resultaat van drie stappen:

- ▶ eerst berekenen we de steekproefgewichten uit de (ongelijke) selectiekansen die verbonden zijn aan het steekproefplan;
- ▶ vervolgens schatten we (in de initiële steekproef) de responskansen met behulp van een logistisch regressiemodel, met als verklarende variabelen huishoudtype, origine (land van geboorte gegroepeerd), provincie en urbanisatiegraad, en met een random effect van PSU (Primary Sampling Unit) op het intercept. We passen een dergelijk mixed effects logistisch regressiemodel toe op elke in het kwartaal betrokken rotatiegroep afzonderlijk. Daarna worden de steekproefgewichten voor de respondenten gecorrigeerd door ze te delen door de overeenkomstige geschatte responskansen;
- ▶ tot slot gebeurt er, op dezelfde manier als vóór 2017, een post-stratificatie, waarmee de voor non-respons en panelattritie gecorrigeerde gewichten verder worden gecorrigeerd om de gewogen verdeling van de steekproef van respondenten aan te passen aan de verdeling van de populatie.

Om coherent te zijn met de bevolking die in aanmerking komt voor de steekproeftrekking (bevolking in private huishoudens) kalibreren we vanaf 2017 ook naar de totale bevolking in private huishoudens. De collectieve huishoudens sluiten we dus niet alleen uit bij de steekproeftrekking (zoals vroeger), maar ook bij de kalibratie naar de bevolking. Hierbij volgen we een aanbeveling van Eurostat die verplicht zal worden in het kader van de nieuwe IESS-kaderverordening.

3.4.2. Schatting van jaarresultaten

3.4.2.1. Schatting van jaarresultaten van de kernvariabelen

De jaarresultaten van de kernvariabelen worden zoals vroeger berekend als een ongewogen rekenkundig gemiddelde van de kwartaalschattingen.

3.4.2.2. Schatting van jaarresultaten van de structurele variabelen

De structurele variabelen worden enkel in de eerste wave bevestigd. Daardoor zijn de resultaten voor die variabelen gebaseerd op een kleinere steekproef dan bij de kernvariabelen het geval is. Wanneer de structurele variabelen vervolgens gekruist worden met kernvariabelen, dan houdt dit in dat de schattingen voor de kernvariabelen kunnen afwijken van de schattingen die we bekomen wanneer we ons baseren op het gemiddelde van de vier kwartalen (waarbij dus ook de drie opvolgbevragingen in rekening gebracht worden).

Om hieraan tegemoet te komen werden bepaalde consistentievoorwaarden ingebouwd bij de kalibratie voor de berekening van resultaten voor de structurele variabelen. Een aantal minimale vereisten wordt door Eurostat opgelegd, met name de schattingen voor de jaarresultaten op basis van de substeekproef (in ons geval: de resultaten van de eerste wave) en de jaargemiddelden voor de volledige steekproef moeten met elkaar in overeenstemming zijn voor de werkenden, de werklozen en de niet-actieve bevolking naar geslacht en voor de volgende leeftijdsgroepen: 15-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55+.

Wij hebben daar nog twee bijkomende consistentievoorwaarden aan toegevoegd, namelijk eveneens consistentie binnen de regio's en de opsplitsing van de leeftijdsgroep 55+ in 55-64 en 65+. Het uiteindelijk gekozen model kan als volgt uitgedrukt worden: $P*S*A + R*S*A_x*B2 = R*S*(P*A + A_x*B2)$, waarbij:

- P = Strat12 (de provincies met opsplitsing van de provincie Luik in de Duitstalige Gemeenschap en een Franstalig deel);
- S = Geslacht;
- A = 16 leeftijdsklassen;
- R = Regio (NUTS I);
- A_x = Leeftijdsklassen 15-24, 25-34, 35-44, 45-54, 55-64, 65+;
- B2 = Statbit (waarbij de werklozen bij de actieven genomen worden voor de leeftijdsklasse 65+).

Dankzij deze consistentievoorwaarden bekomen we dezelfde jaarresultaten gebaseerd op enkel de eerste wave als berekend op de vier waves voor de kruising van regio, arbeidsmarktstatuut en geslacht binnen de leeftijdsgroep 15-64 jaar. Voor andere kernvariabelen, die niet opgenomen werden in de consistentievoorwaarden, kan er dan weer wel een afwijking zijn tussen het resultaat gebaseerd op de eerste wave respondenten en dat gebaseerd op het gemiddelde van de vier kwartalen. Zo bedraagt het aantal deeltijds werkenden gebaseerd op de eerste wave 1.162.000 ten opzichte van 1.156.000 wanneer de volledige steekproef (vier waves) in beschouwing genomen wordt. Die afwijkingen blijven echter beperkt in grootte, juist doordat heel wat van die kernvariabelen sterk samenhangen met één of meerdere variabelen waarvoor wel een consistentie ingebouwd is.

4. OVERGANG VAN DE OUDE NAAR DE NIEUWE METHODE

Voor de overgang van het oude naar het nieuwe design werd een overgangsscenario uitgewerkt. Tot en met 2016 kende de EAK een cross-sectioneel design gekenmerkt door:

- slechts één bevraging;
- per kwartaal een volledig nieuwe steekproef;
- face-to-face bevraging (CAPI), uitzonderlijk werd ook een telefonische bevraging (CATI) toegestaan.

Vanaf 2017 kent EAK een roterend paneldesign 2(2)2 gekenmerkt door:

- vier bevragingen ('waves') binnen een periode van zes kwartalen
- per kwartaal vervanging van een gedeelte van de steekproef;
- face-to-face bevraging (CAPI) in wave 1; bevraging via internet (CAWI) of telefoon (CATI) in wave 2, 3 en 4.

In de ideale situatie zou de overgang van het oude naar het nieuwe design doorgevoerd worden via een volledig parallelle survey naast de lopende survey volgens het oude design. Dat was echter logistiek en budgettair niet haalbaar. Belangrijk was ook dat de continuïteit van de kwartaalproductie niet in het gedrang kwam. Het doel was bovendien slechts één breuk te hebben, namelijk tussen het vierde kwartaal van 2016 en het eerste kwartaal van 2017. De oplossing die we uitgewerkt hebben, hield in dat we gebruik maakten van de steekproeven van het oude design om het panel op te starten vanaf het derde kwartaal van 2016. Daarnaast werd een pilootenquête uitgevoerd in het vierde kwartaal van 2016. Dankzij die pilootenquête konden we de tools opgemaakt voor de opvolgwaves testen en nagaan of alles operationeel juist in elkaar zat.

Daarnaast diende die pilootenquête mee voor de opstart van het panel en (later) voor de inschatting van de breuk. Merk ook op dat de resultaten van de pilootenquête in het vierde kwartaal van 2016 niet gebruikt werden om de officiële resultaten te genereren. De resultaten van het vierde kwartaal zijn op die manier volledig gebaseerd op één bevraging en dus vergelijkbaar met de methodologie van de voorgaande kwartalen.

Als gevolg van dit 'versnelde' overgangsscenario is 2017 te beschouwen als een overgangsjaar. Het design wijkt immers licht af van het uiteindelijke doelscenario waarbij elke kwartaalsteekproef uit één eerste, tweede, derde en vierde wave bestaat. Zo bestaat het eerste kwartaal van 2017 bijvoorbeeld uit een rotatiegroep die in de eerste wave zit (RG7), een rotatiegroep in wave 2 (RG6) en twee rotatiegroepen in wave 3 (RG1 en RG2) (en geen rotatiegroepen in wave 4).

Vanuit het standpunt van de rotatiegroepen volgden rotatiegroepen 1 tot en met 5 een afwijkend scenario en is het pas vanaf rotatiegroep 6 dat er een normaal 2(2)2 scenario gevolgd wordt. Dit was de uiteindelijke uitkomst die het best beantwoordde aan diverse vereisten: er was de nood van een versnelde opstart van het panel terwijl niet geraakt mocht worden aan de bestaande enquête tot en met het vierde kwartaal van 2016; vanaf 2017 dienden de uiteindelijke netto steekproefaantallen voldoende groot te zijn én diende de samenstelling ervan in termen van aantal waves en verhouding tussen de verschillende waves zo goed mogelijk het uiteindelijke design te benaderen.

Zo kwamen we uit op het patroon zoals voorgesteld in schema 4.

Schema 4: 'Versnelde' overgangsscenario toegepast in de Belgische EAK in 2016-2017

periode	Rotatiegroep									
	RG1	RG2	RG3	RG4	RG5	RG6	RG7	RG8	RG9	RG10
Scenario	3-	4-	1(2)2	1(1)2	1(2)2	2(2)2	2(2)2	2(2)2	2(2)2	2(2)2
2016 Q3	w1	w1	w1							
2016 Q4	w2	w2		w1	w1	w1				
2017 Q1	w3	w3				w2	w1			
2017 Q2		w4	w2	w2			w2	w1		
2017 Q3			w3	w3	w2			w2	w1	
2017 Q4					w3	w3			w2	w1

5. RESPONS EN GEBRUIKTE DATAVERZAMELINGSMODI IN 2017

5.1. Geschatte respons

In de vroegere EAK (tot 2016) werden elk kwartaal een kleine 15.000 huishoudens aangeschreven om deel te nemen aan de EAK. De responscijfers bedroegen ruim 70%, wat betekent dat er gemiddeld 10.600 huishoudens effectief bevestigd werden. Van alle aangeschreven huishoudens weigerden amper 5% deel te nemen. Andere redenen van non-respons hadden vooral te maken met non-contacts (huishoudens die niet thuis gevonden werden, zelfs na drie contactpogingen) of het niet kunnen vinden van een enquêteur om de enquête af te nemen in de desbetreffende regio.

In het nieuwe scenario zijn we uitgegaan van ongeveer 15.600 responderende huishoudens per kwartaal in vergelijking met de 10.600 huishoudens vroeger. We zijn vertrokken van de hypothese van een respons van 70% in de eerste bevestiging, 15% panelattritie in de 2de bevestiging en 10% in de volgende bevestigingen. De hypothese van 70% in de eerste bevestiging was gebaseerd op de vroegere responscijfers van EAK. De toekomstige eerste bevestiging van EAK zal immers op dezelfde manier uitgevoerd worden. Wel verwachtten we dat de toekomstige respons in de eerste bevestiging iets lager zal liggen dan de respons in 2016 of eerder omdat de huishoudens 4x zullen moeten deelnemen in plaats van 1x in de vroegere EAK.

De hypothesen voor de opvolgbevestigingen werden gebaseerd op de ervaring bij EU-SILC (European Statistics on Income and Living Conditions) en ervaringen van andere landen. Rekening houdend met een vastgelegd budget en onder de vastgelegde hypothesen met betrekking tot de respons konden we via een simulatietool berekenen dat de brutosteekproef 6.743 huishoudens moest bedragen. Dat betekent dat voorafgaand aan elk kwartaal een brutosteekproef van 6.743 huishoudens (= rotatiegroep) geselecteerd wordt om vanaf dat kwartaal voor vier bevestigingen deel te nemen aan de EAK.

5.2. Behaalde respons

Onderstaande tabel geeft het aantal responderende individuen en huishoudens weer in 2017 in vergelijking met de periode ervoor. We zien dat het aantal individuen en huishoudens per trimester beduidend hoger ligt na de hervorming. Het aantal unieke¹² individuen en huishoudens per jaar ligt vanaf 2017 iets lager dan ervoor.

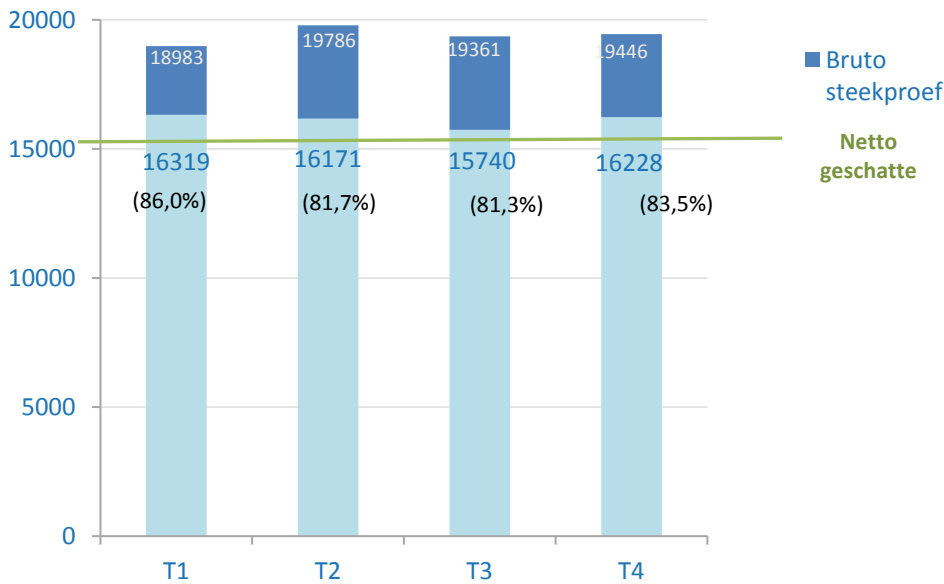
Tabel 1 :Aantal responderende individuen en huishoudens in 2017 en in de periode voorafgaand aan 2017

	Voor 2017	2017
Gemiddeld aantal individuen per trimester, alle leeftijden	25.000	37.500
Gemiddeld aantal individuen per trimester, leeftijd 15 jaar en +	20.000	30.500
Gemiddeld aantal huishoudens per trimester	10.600	16.000
Aantal unieke individuen per jaar	100.000	90.000
Aantal unieke huishoudens per jaar	42.400	38.200

Het vooropgestelde aantal huishoudens van 15.594 werd elk kwartaal van 2017 behaald (grafiek 1). De respons van alle waves samen bedraagt 86,0% in het eerste kwartaal van 2017, 81,7% in het tweede kwartaal van 2017, 81,3% in het derde kwartaal van 2017 en 83,5% in het vierde kwartaal van 2017.

¹² Met 'unieke' individuen en huishoudens per jaar bedoelen we het aantal individuen en huishoudens die minstens 1x deelgenomen hebben aan de enquête. In 2017 hebben sommige individuen en huishoudens 2x deelgenomen maar hier worden ze maar 1x geteld. In de periode voorafgaand aan 2017 waren alle individuen en huishoudens 'uniek' omdat ze allemaal slechts 1x bevestigd werden.

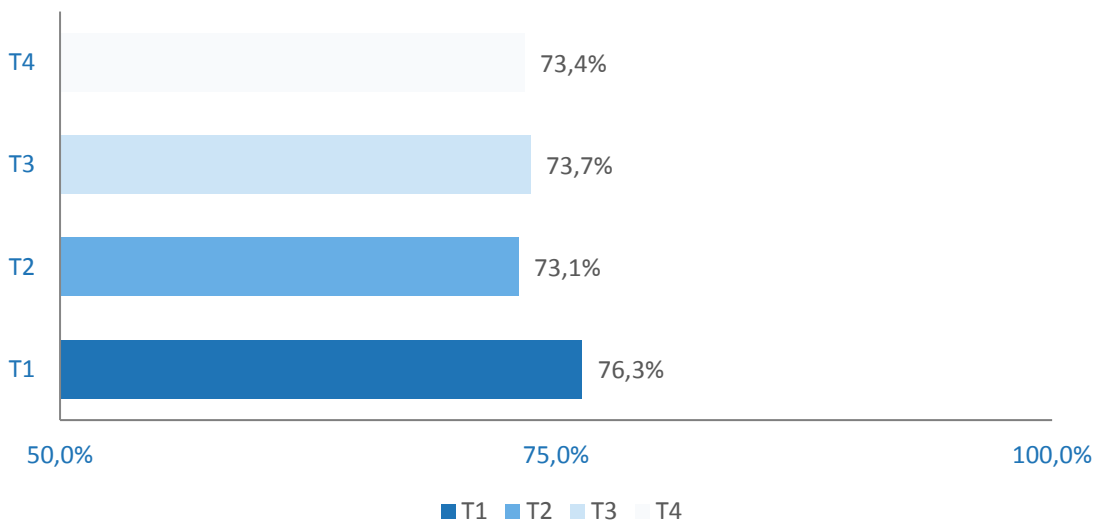
Grafiek 1: Bruto en netto (+ netto geschatte) aantallen huishoudens, alle waves samen (kwartalen 2017)

De responsgraden met betrekking tot de eerste wave liggen elk kwartaal hoger dan de vooropgestelde 70% (grafiek 2). Elk kwartaal wordt een respons van meer dan 73% gehaald in de eerste bevraging, met een uitschieter van 76,3% in het eerste kwartaal.

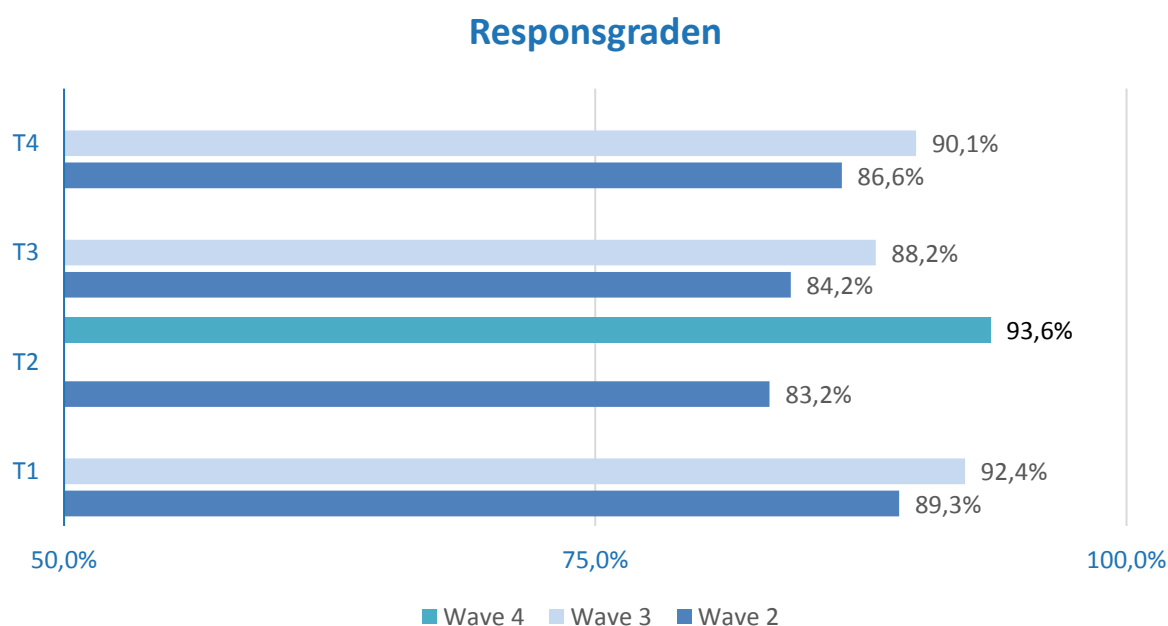
Grafiek 2: Respons eerste bevraging per kwartaal (2017)

Responsgraden

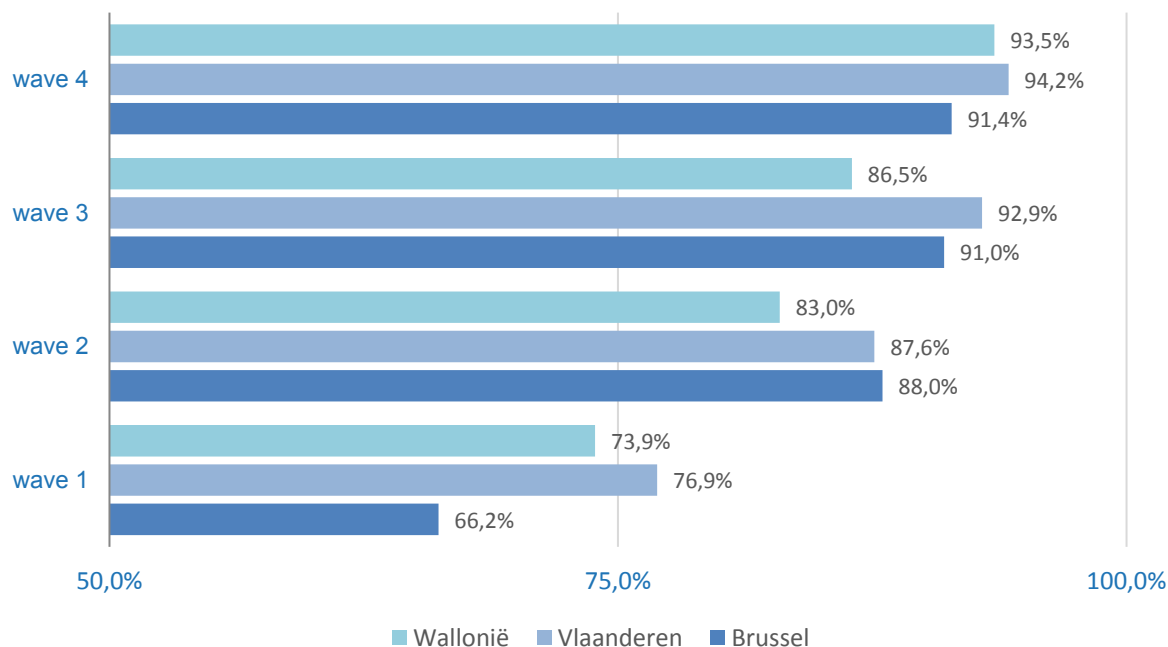
Ook de responsgraden van de opvolgwaves liggen in de lijn van de verwachtingen (grafiek 3). De laagste respons wordt in de tweede bevraging in het tweede kwartaal behaald. Toen nam 83,2% van de huishoudens die in de eerste bevraging deelgenomen hadden deel aan de tweede bevraging. Dat is een iets lagere respons dan de verwachte 85%, maar er dient hier rekening gehouden te worden met het feit dat de meeste rotatiegroepen nog geen 'normaal' traject van 2(2)2 volgden. Zo zien we dat de drie rotatiegroepen die in het tweede kwartaal van 2017 in hun tweede bevraging zaten, een scenario 1(2)2, 1(1)2 of 2(2)2 volgden (schema 4). Dat de tussenperiode waarin men niet bevragd wordt voor twee van deze drie rotatiegroepen al meteen na de eerste bevraging kwam, zal hier wellicht een rol gespeeld hebben. In het tweede kwartaal wordt anderzijds ook de hoogste responsgraad waargenomen, met een respons van 93,6% in de vierde bevraging. Ook hier zien we wellicht een verband met het specifieke traject van rotatiegroep 2. Deze werd namelijk gedurende vier opeenvolgende kwartalen bevragd, zonder een tussenpauze. Globaal gezien kunnen we nu reeds concluderen dat de respons stijgt naargelang de wave. Naarmate we meer paneldata zullen hebben, binnen een stabiel 2(2)2 design, zullen we ook meer inzicht krijgen in het mechanisme van respons en panelattritie.

Grafiek 3: Responsgraden tweede, derde en vierde bevraging (wave) per kwartaal (2017)

Grafiek 4 geeft de responsgraden per wave en regio weer. Brussel kent met een respons van 66,2% veruit het laagste percentage huishoudens dat participeert aan de eerste bevraging. De hogere non-respons in wave 1 in Brussel in vergelijking met andere regio's heeft vooral te maken met een hoger percentage huishoudens dat niet thuis gevonden wordt of dat verhuisd is. De respons in de opvolgwaves sluit beter aan bij de respons in de andere regio's. De respons op de tweede bevraging ligt zelfs het hoogst in Brussel (88,0% tegenover 87,6% in Vlaanderen en 83,0% in Wallonië).

Grafiek 4: Responsgraden per wave per regio (2017)

5.3. Dataverzamelingsmodi

Zoals reeds aangehaald werd er voor gekozen om na de hervorming gebruik te maken van een combinatie van verschillende dataverzamelmethode. Daarbij was er een verschil in methode tussen de eerste bevraging enerzijds en de tweede tot en met vierde bevraging anderzijds.

Aan de werkwijze voor de eerste bevraging (wave 1) verandert er, zoals hierboven reeds aangehaald, weinig. Net zoals vroeger bestaat die erin dat een huishouden door een enquêteur bevraged wordt tijdens een persoonlijk gesprek, met behulp van een tablet pc waarmee de vragenlijst wordt overlopen en het antwoord telkens geregistreerd wordt door de enquêteur (CAPI). Die werkwijze wordt herhaald voor elk van de huishoudleden. Bij wijze van uitzondering is het toegestaan om een enquête telefonisch af te nemen (CATI).

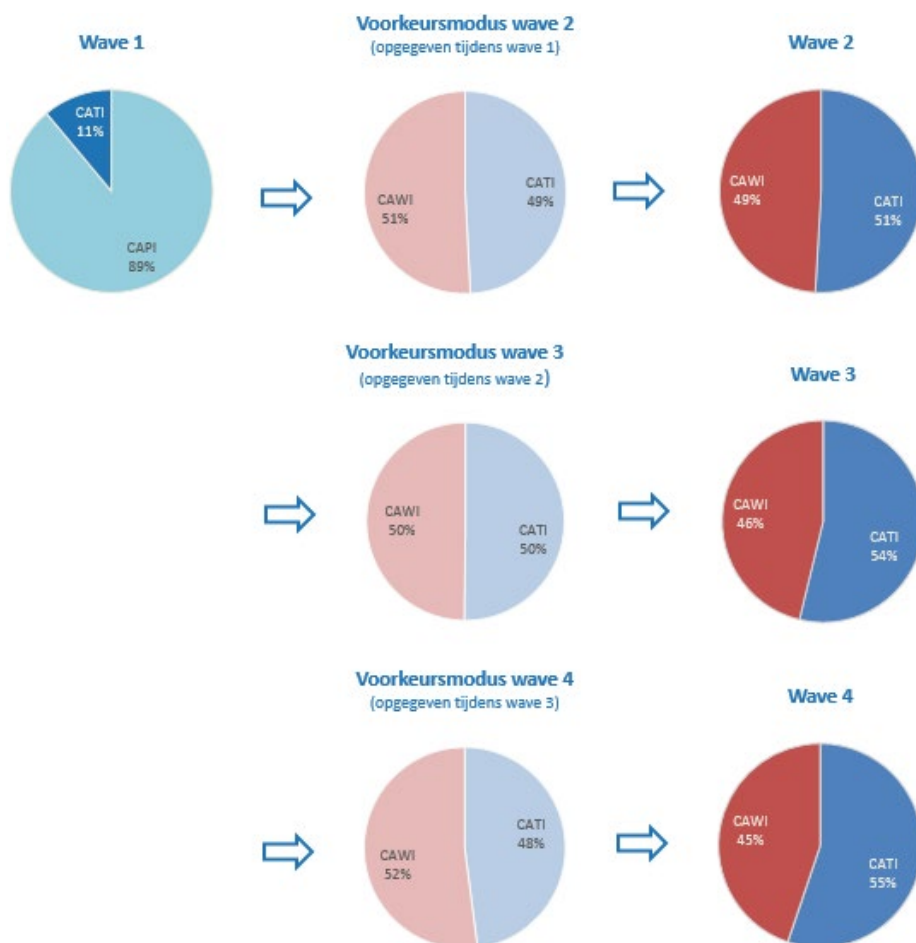
Voor de uiteindelijke deelname aan de opvolgbevragingen (wave 2 tot en met 4), die veel korter zijn dan de eerste bevraging, wordt gebruik gemaakt van ofwel CAWI ofwel CATI, naargelang de keuze van de respondent. Daarvoor werd met behulp van de Blaise software een bevragingsinstrument ontwikkeld dat voor beide toepassingen gebruikt wordt, zij het in een aangepaste lay-out.

Bij de opvolgbevragingen wordt ook rekening gehouden met de antwoorden die in een vorige wave gegeven werden en wordt de vraagstelling hieraan aangepast om het voor de respondent zo eenvoudig mogelijk te maken.

Op basis van de gegevens die in 2017 verzameld werden zien we dat voor de eerste bevraging bijna 90% via CAPI verloopt en een goeie 10% telefonisch (grafiek 5). Wanneer de huishoudens om hun voorkeursmodus gevraagd wordt, zien we dat ongeveer de helft kiest voor CAWI en ongeveer de helft voor CATI. Eens men dan aan de tweede bevraging toekomt, blijkt dat ook in de praktijk ongeveer de helft deelneemt via telefoon en ongeveer de helft via web.

Voor verdere bevragingen lijkt het percentage telefonische deelnames lichtjes te stijgen, maar aan de opgegeven voorkeursmodus verandert weinig. Merk op dat, hoewel het aandeel CAWI versus CATI zoals vooraf opgegeven ongeveer hetzelfde is als het werkelijke aandeel CAWI versus CATI, dit niet betekent dat alle huishoudens bij hun voorkeursmodus blijven. In de praktijk zien we dat ongeveer een kwart toch een andere modus kiest dan wat ze oorspronkelijk als voorkeur hadden opgegeven.

Grafiek 5: (Voorkeurs)modi in de verschillende waves (2017)

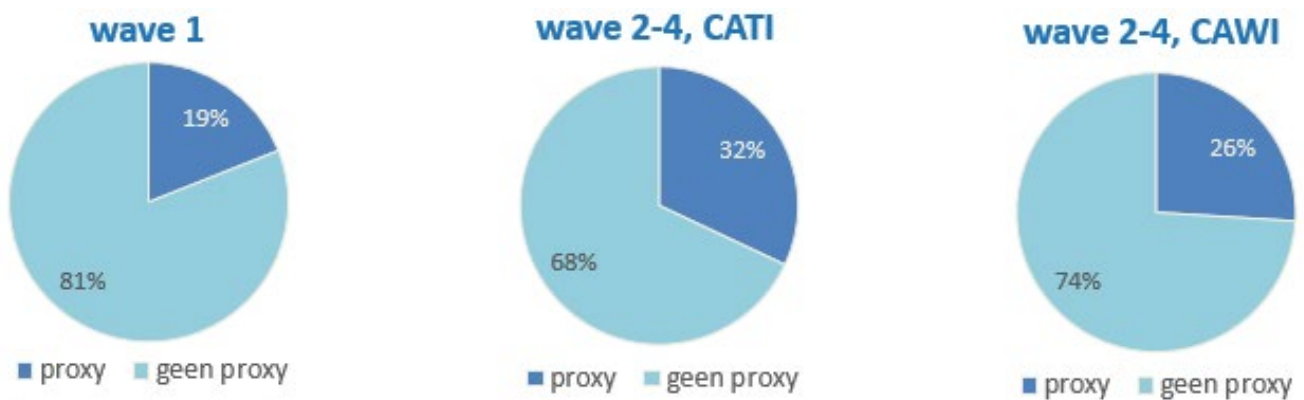
5.4. Bevraging via proxy

Wanneer een huishouden geselecteerd wordt voor deelname aan de enquête, wordt over alle leden van het huishouden informatie ingezameld. Voor personen jonger dan 15 jaar valt die bevraging weg, omdat alle nodige informatie uit het

Rijksregister van Natuurlijke Personen kan gehaald worden. Voor alle personen vanaf 15 jaar is er wel een afzonderlijke bevraging die in principe door de persoon zelf moet beantwoord worden. In de praktijk is dat echter vaak moeilijk en is het toegestaan dat een andere volwassen persoon van het huishouden de vragenlijst beantwoordt voor de persoon in kwestie. Dit noemt men 'bevraging via proxy'.

Op basis van de gegevens ingezameld gedurende de 4 kwartalen van 2017 kunnen we nagaan of het aandeel antwoorden via proxy verschilt naargelang de bevragingsmodus. Dat blijkt effectief zo te zijn. Waar er gedurende de eerste wave 19% van de antwoorden via proxy gegeven werd, loopt het aandeel op tot gemiddeld 29% in de drie opvolgwaves samen. Houden we vervolgens ook rekening met de bevragingsmodus, dan zien we dat het aantal antwoorden via proxy 32% bedraagt bij telefonische bevraging en 26% bij bevraging via internet (grafiek 6).

Grafiek 6: Percentage antwoorden via proxy volgens wave en bevragingsmodus

6. RESULTATEN VOLGENS DE NIEUWE METHODE

6.1. Inleiding

De eerste resultaten volgens de nieuwe methode hebben betrekking op het eerste kwartaal van 2017. De data van de verschillende bevragingen werden in mei en juni 2017 verwerkt en de resultaten werden op 23 juni 2017, binnen de deadline (12 weken na het referentiekwartaal) geleverd aan Eurostat. Op 3 juli werden de belangrijkste resultaten gepubliceerd op Statbel. Ook de andere kwartalen van 2017 werden tijdig naar Eurostat gestuurd.

Gezien de omvang van de hervorming en de verschillende methodologische wijzigingen kunnen we de resultaten van voor 2017 niet meer zomaar naast die van 2017 en erna leggen. Er is onvermijdelijk sprake van een breuk in de tijdreeksen en dit voor alle indicatoren. Bij de publicatie van de resultaten van het eerste kwartaal 2017 en het jaar 2017 werd deze breuk duidelijk aangegeven. De voetnoot bij de resultaten geeft het volgende mee: "In 2017 werd de Enquête naar de Arbeidskrachten grondig hervormd. Zo wordt vanaf 2017 met een roterend panel gewerkt, worden verschillende dataverzamelingsmodi gebruikt en werd de weegmethode grondig herzien. Dit zorgt voor een breuk in de resultaten, waardoor de cijfers volgens de oude methode niet meer vergelijkbaar zijn met deze volgens de nieuwe methode." Ook Eurostat publiceert de Belgische resultaten voor het eerste kwartaal in het jaar 2017 met aanduiding van een breuk.

Verrassend genoeg is de breuk tussen 2016 en 2017 voor heel wat indicatoren weinig zichtbaar. Meer nog, mocht men geen weet hebben van de vele hervormingen, dan zou men de verandering zelfs als een werkelijke evolutie of een normale steekproeffluctuatie kunnen beschouwen. Toch is er meer aan de hand en hebben we duidelijke indicaties dat het effect van verschillende componenten van de hervorming in een verschillende richting gaat, waardoor het netto-effect zo weinig zichtbaar is. Dit proberen we hieronder toe te lichten, na een vergelijking van de voornaamste arbeidsmarktindicatoren voor en na de hervorming.

6.2. Zichtbaarheid breuk: enkele voorbeelden

Tabel 2 geeft de resultaten voor 2016 en 2017 van vier belangrijke EAK-indicatoren weer: de werkloosheidsgraad van 15-64-jarigen en de drie EU2020-hoofdindicatoren afkomstig van EAK, met name de werkgelegenheidsgraad van 20-64-jarigen, het percentage vroegtijdige schoolverlaters en het percentage 30-34-jarigen met een diploma van het hoger onderwijs.

Mocht er geen aanduiding zijn van een breuk, dan zouden er geen vragen rijzen bij deze indicatoren. Ze evolueren namelijk zoals verwacht en in dezelfde richting als andere bronnen: een afname van de werkloosheidsgraad en een toename van de werkgelegenheidsgraad. De twee gepresenteerde onderwijs-indicatoren blijven vrij stabiel.

Tabel 2: Belangrijke EAK-resultaten 2016 en 2017

Werkloosheidsgraad 15-64 jaar			Werkgelegenheidsgraad 20-64 jaar		
	2016	2017 (b)		2016	2017 (b)
Totaal	7,9%	7,1%	Totaal	67,7%	68,5%
Mannen	8,1%	7,2%	Mannen	72,3%	73,4%
Vrouwen	7,6%	7,1%	Vrouwen	63,0%	63,6%

Vroegtijdige schoolverlaters			Hoger onderwijs 30-34-jarigen		
	2016	2017 (b)		2016	2017 (b)
Totaal	8,8%	8,9%	Totaal	45,6%	45,9%
Mannen	10,2%	10,4%	Mannen	40,4%	40,8%
Vrouwen	7,4%	7,3%	Vrouwen	50,7%	50,9%

(b) = breuk in de resultaten

Voor de meeste indicatoren worden logische evoluties waargenomen wanneer we de breuk zouden negeren. Toch zijn er een aantal uitzonderingen. Een voorbeeld hiervan betreft de cijfers over werkenden met een tweede job. Onderstaande tabel geeft de evolutie van het aantal en het percentage werkenden met een tweede job weer sinds 2013. Het aantal en het percentage werkenden met een tweede job vertoont de laatste jaren een stijgende tendens maar in 2017 liggen deze cijfers lager dan de voorgaande jaren en zelfs onder die van 2013. Tussen 2016 en 2017 lijkt er zich een sterke daling te hebben voorgedaan.

Tabel 3: Aantal en percentage werkenden met een tweede job (2013-2017)

Aantal en percentage werkenden met een tweede job (2013-2017)					
	2013	2014	2015	2016	2017 (b)
Aantal	183.958	194.134	185.102	202.076	179.159
Percentage	4,1%	4,3%	4,1%	4,4%	3,9%

(b) = breuk in de resultaten

Nadere analyse toont dat de dataverzamelmethode een grote rol speelt in de cijfers over tweede jobs. Zoals tabel 4 laat zien, bedraagt het percentage werkenden met een tweede job die via CATI bevestigd worden amper 2,7%. Van de werkenden die via CAWI-antwoorden, heeft 4,2% een tweede job. Het hoogste percentage werkenden met een tweede job wordt bekomen via CAPI, met name 4,6%. Waarom de bevestiging via CATI een afwijkend patroon oplevert voor het percentage werkenden met een tweede job moet nog verder onderzocht worden.

Tabel 4: Percentage werkenden met een tweede job volgens dataverzamelmethode (2017)

% werkenden met een tweede job	
CAPI	4,6%
CATI	2,7%
CAWI	4,2%

De cijfers die Statbel en Eurostat publiceren over tweede jobs voor 2017 zijn gebaseerd op de verschillende bevestigingen (zie resultaten in bovenstaande tabel 3). Wie wil vergelijken met voorgaande jaren raden we aan om enkel de resultaten van de eerste bevestiging (wave 1) te gebruiken omdat de eerste bevestiging zoals vroeger verliep (zelfde methode als vroeger, face-to-face via CAPI + beperkt aantal interviews via CATI). Houden we enkel rekening met de resultaten van de eerste bevestiging, dan hebben in 2017 208.299 werkenden een tweede job, wat neerkomt op 4,5%, hetgeen iets hoger ligt dan de resultaten van 2016 en meer in de lijn van de verwachtingen.

6.3. Duiding breuk

Om het effect van de hervorming op de resultaten beter te kunnen duiden en interpreteren hebben we geprobeerd om het effect van de verschillende methodologische wijzigingen zoveel mogelijk uit elkaar te halen. We hebben daarbij gefocust op de volgende vier wijzigingen:

- het effect van het uitsluiten van collectieve huishoudens in de gekalibreerde populatietotalen;
- het effect van de introductie van een non-responscorrectie, als eerste stap in de kalibratie;
- het effect van de overgang naar een panelbevestiging: van 1 wave naar 4 waves;
- het effect van de gewijzigde dataverzamelmethode, met name de introductie van een bevestiging via web en telefoon.

6.3.1. Uitsluiten van collectieve huishoudens in populatietotalen

Zoals hierboven aangehaald onder 3.4.1 worden collectieve huishoudens vanaf 2017 uitgesloten uit de populatie waarnaar geëxtrapoleerd wordt. Op die manier gebeurt zowel de steekproeftrekking als de kalibratie op éénzelfde populatie, namelijk deze van de private huishoudens. Gemiddeld woonden er in België in 2016 zo'n 137.000 personen in collectieve huishoudens. Dat betekent dus dat de via EAK bekomen populatieaantallen tussen 2016 en 2017 dalen met ongeveer 137.000 huishoudens.

Omdat het hier voornamelijk gaat om oudere personen blijft de impact op de werkgelegenheidsindicatoren beperkt, iets wat bevestigd wordt door de cijfers uit tabel 5.

In het linker gedeelte van de tabel worden de absolute cijfers die we bekomen na een kalibratie naar de populatie met en zonder collectieve huishoudens vergeleken, telkens voor een populatie ouder dan 15 jaar en dit voor de periode 2015 en 2016. Alleen bij het aantal werkenden is er een merkbaar verschil van ongeveer 20.000 eenheden. Voor het aantal werklozen is het verschil verwaarloosbaar. Op het niveau van de relatieve cijfers, weergegeven in het rechter gedeelte, blijkt er geen verschil te zijn, noch bij de werkloosheidsgraad, noch bij de werkgelegenheidsgraad.

Tabel 5: Vergelijking resultaten werkloosheid en werkgelegenheid na kalibratie naar een populatie inclusief en exclusief collectieve huishoudens (2015 en 2016)

Aantal werklozen 15+			Werkloosheidsgraad 15-64		
	Gepubliceerd	Excl coll HH		Gepubliceerd	Excl coll HH
jaar 2015	422.044	419970,25	jaar 2015	8,6%	8,6%
jaar 2016	389.629	388.020	jaar 2016	7,9%	7,9%

Aantal werkenden 15+			Werkgelegenheidsgraad 20-64		
	Gepubliceerd	Excl coll HH		Gepubliceerd	Excl coll HH
jaar 2015	4.551.619	4.530.437	jaar 2015	67,2%	67,2%
jaar 2016	4.586.689	4.566.562	jaar 2016	67,7%	67,7%

6.3.2. Introductie van non-responscorrectie

Een tweede wijziging aan de kalibratiemethode is dat de eigenlijke kalibratie vanaf 2017 voorafgegaan wordt door een correctie van de initiële steekproefgewichten op basis van de kans dat een huishouden al dan niet deelneemt (zie 3.4.1). Het effect van deze non-responscorrectie op de indicatoren kunnen we in kaart brengen door de gewichten op twee manieren te berekenen, zijnde een keer met en een keer zonder de non-responscorrectie. Dat hebben we gedaan voor 2017, maar eveneens met terugwerkende kracht voor de 2 jaargangen ervoor. Dat betekent dat we de resultaten voor 2015 en 2016 die gebaseerd zijn op het klassieke design (met slechts één bevraging) berekend hebben met non-responsecorrectie en zonder (= gepubliceerde resultaten). Voor 2017 hebben we, voor de vergelijkbaarheid met de periode ervoor, de resultaten bekeken op zowel de eerste wave steekproef als de totale steekproef.

In tabel 6 worden de resultaten weergegeven voor de werkloosheidsgraad bij 15-64-jarigen en de werkgelegenheidsgraad bij 20-64-jarigen, berekend op basis van gewichten die rekening houden met (= Incl-NRcorr) versus zonder non-responscorrectie (= Excl-NRcorr). In een derde kolom evalueren we het verschil tussen de twee schattingen. Onder elke subtabel wordt een gemiddelde weergegeven van alle verschilwaarden voor de desbetreffende subtabel. De gearceerde cellen stemmen overeen met de officiële resultaten. We geven zowel de kwartaalresultaten weer als de jaarresultaten.

Meteen zien we dat het invoeren van een non-responscorrectie de werkloosheidsgraad doet stijgen met gemiddeld 0,5 procentpunten. Dit resultaat bekomen we zowel wanneer we kijken naar de cijfers gebaseerd op uitsluitend de eerste bevraging (periode 2015-2017) als op de cijfers gebaseerd op alle bevragingen (2017). Voor de werkgelegenheidsgraad zien we net het omgekeerde beeld. De werkgelegenheidsgraad zakt met gemiddeld 0,7 procentpunten wanneer er gecorrigeerd wordt voor (een gedeelte van de) non-responsvertekening. Merk wel op dat het effect op de werkloosheidsgraad groter is dan het effect op de werkgelegenheidsgraad. In relatieve termen gaat het namelijk om een gemiddelde stijging van de werkloosheidsgraad met 6%, terwijl de negatieve impact op de werkgelegenheidsgraad amper 1% bedraagt.

Tabel 6: Werkloosheidsgraad en werkgelegenheidsgraad op basis van gewichten met (Incl-NRcorr) en zonder (Excl-NRcorr) non-responscorrectie

		Werkloosheidsgraad 15-64			Werkgelegenheidsgraad 20-64		
Wave	Kwartaal	Excl-NRcorr	Incl-NRcorr	Vershil	Excl-NRcorr	Incl-NRcorr	Vershil
	2015 T1	8,8%	9,2%	+0,4pp	67,4%	66,9%	-0,5pp
	2015 T2	8,4%	9,2%	+0,7pp	66,7%	65,6%	-1,1pp
	2015 T3	8,3%	9,1%	+0,8pp	67,4%	66,4%	-1,0pp
	2015 T4	8,8%	9,2%	+0,4pp	67,2%	66,7%	-0,5pp
	2016 T1	8,4%	8,6%	+0,2pp	66,9%	66,4%	-0,6pp
	2016 T2	8,0%	8,3%	+0,3pp	67,3%	66,7%	-0,6pp
	2016 T3	8,0%	8,2%	+0,3pp	67,5%	67,0%	-0,5pp
	2016 T4	7,3%	7,8%	+0,5pp	69,0%	68,4%	-0,6pp
1st wave	2017 T1	7,6%	8,0%	+0,4pp	67,9%	67,5%	-0,5pp
	2017 T2	7,1%	7,4%	+0,4pp	68,5%	67,5%	-0,9pp
	2017 T3	7,3%	7,9%	+0,6pp	69,2%	68,4%	-0,8pp
	2017 T4	6,4%	7,0%	+0,6pp	69,4%	68,9%	-0,5pp
	Gemiddelde			+0,5pp			-0,7pp

		Werkloosheidsgraad 15-64			Werkgelegenheidsgraad 20-64		
	Kwartaal	Excl-NRcorr	Incl-NRcorr	Vershil	Excl-NRcorr	Incl-NRcorr	Vershil
all waves	2017 T1	7,1%	7,8%	+0,7pp	68,2%	67,7%	-0,5pp
	2017 T2	6,7%	7,1%	+0,4pp	68,5%	68,2%	-0,3pp
	2017 T3	6,9%	7,3%	+0,4pp	69,1%	68,5%	-0,6pp
	2017 T4	6,0%	6,4%	+0,4pp	70,2%	69,6%	-0,6pp
	Gemiddelde			+0,5pp			-0,5pp

		Werkloosheidsgraad 15-64			Werkgelegenheidsgraad 20-64		
	Jaar	Excl-NRcorr	Incl-NRcorr	Vershil	Excl-NRcorr	Incl-NRcorr	Vershil
	2015	8,6%	9,1%	+0,6pp	67,2%	66,4%	-0,8pp
	2016	7,9%	8,2%	+0,3pp	67,7%	67,1%	-0,6pp
1st wave	2017	7,1%	7,6%	+0,5pp	68,8%	68,1%	-0,7pp
	Gemiddelde			+0,5pp			-0,7pp

		Werkloosheidsgraad 15-64			Werkgelegenheidsgraad 20-64		
	Jaar	Excl-NRcorr	Incl-NRcorr	Vershil	Excl-NRcorr	Incl-NRcorr	Vershil
all waves	2017	6,7%	7,1%	+0,5pp	69,0%	68,5%	-0,5pp

6.3.3. Invoeren van paneldesign en mixed-mode dataverzameling

Waar we het effect van de twee vorige methodologische veranderingen vrij goed konden meten door met terugwerkende kracht de nieuwe kalibratie uit te voeren op de gegevens van het verleden, blijkt het effect van twee andere belangrijke elementen van de hervorming veel moeilijker meetbaar. In 2017 werd immers gelijktijdig overgeschakeld naar een paneldesign én een mixed-mode dataverzameling. Daardoor werden de officiële resultaten vanaf 2017 berekend op een trimestriële steekproef waarvan ongeveer 30% van de respondenten in de eerste wave zat en dus voornamelijk face-to-face bevestigd werd net zoals vroeger. Maar daarnaast bestond zo'n 70% van de kwartaalsteekproef uit respondenten die in een

opvolgbevraging zaten, waarbij dus gebruik gemaakt werd van andere bevragingmethoden. Om duidelijke uitspraken te kunnen doen over het effect van deze wijzigingen zouden specifieke experimenten moeten opgezet worden waarbij de oude en nieuwe manier van werken parallel uitgevoerd worden. Hierboven werd reeds aangehaald dat zo iets financieel en praktisch onmogelijk was.

Dat neemt echter niet weg dat we alsnog een indicatie kunnen geven van wat precies het effect is van de introductie van resultaten gebaseerd op verschillende bevragingen, met nieuwe bevragingmethoden. We kunnen dat doen door voor 2017 uitsluitend te kijken naar de resultaten gebaseerd op een steekproef van respondenten die in hun eerste wave zitten. Behalve het feit dat die respondenten tijdens hun eerste bevraging wel al geïnformeerd werden over het feit dat ze nog een aantal keren bevragd zullen worden, is er qua aanpak en bevragingmethode weinig verschil. Daardoor worden de resultaten van deze substeekproef wel vergelijkbaar met de resultaten uit het verleden, op voorwaarde dat ook de kalibratiemethode constant gehouden wordt (al dan niet non-responscorrectie en kalibratie naar populatie met of zonder collectieve huishoudens, zie hierboven). Merk op dat we het hier dus hebben over het gezamenlijke effect van twee elementen uit de hervorming: enerzijds de introductie van het paneldesign en anderzijds de introductie van een mixed-mode dataverzameling.

In tabel 7 leggen we de resultaten gebaseerd op de eerste wave steekproef naast deze gebaseerd op de totale steekproef voor de vier kwartalen van 2017 en daaronder ook voor de jaarresultaten. We doen dit zowel voor de resultaten inclusief non-responscorrectie als voor deze exclusief de non-responscorrectie. Ook hier werd via grijze arcering aangeduid welke resultaten overeenstemmen met de officiële resultaten. Kijken we naar de werkloosheidsgraad, dan zien we dat de eerste wave steekproef een hogere werkloosheidsgraad laat optekenen dan de steekproef bestaande uit alle waves. Gemiddeld zakt de werkloosheidsgraad bij het toevoegen van de opvolgwaves met 0,4 procentpunt. Opmerkelijk is dat we hetzelfde gemiddelde effect bekomen ongeacht de non-responscorrectie. Dat kan wijzen op verschillende zaken: ofwel zorgt de non-responscorrectie onvoldoende voor het wegwerken van vertekening die specifiek te wijten is aan panelattritie, ofwel is het vooral de gewijzigde dataverzamelmethode die hier een effect heeft, eerder dan het fenomeen van panelattritie. Het verder bestuderen van panelattritie, op langere tijdsreeksen en bijkomende analyses toegespitst op mode-effecten zouden hier in de toekomst meer duidelijkheid over moeten verschaffen.

Voor de werkgelegenheidsgraad zijn er veel minder eenduidige conclusies te trekken. Gemiddeld genomen zien we ook hier een omgekeerd effect als voor de werkloosheidsgraad. Na toevoeging van de opvolgwaves stijgt de werkgelegenheidsgraad lichtjes met 0,3 à 0,4 procentpunt, al naargelang we ons baseren op cijfers met of zonder non-responscorrectie. Er lijkt wel meer variatie te zijn naargelang het kwartaal en in één kwartaal zien we zelfs een lichte daling in plaats van een stijging. Ook hier is het belangrijk om voor ogen te houden dat de impact op de werkloosheidsgraad relatief gezien veel groter is. Een gemiddelde daling van 0,4 procentpunt komt immers overeen met een daling van de werkloosheidsgraad met 6%, terwijl de stijging van de werkgelegenheidsgraad minder dan 1% bedraagt.

Tabel 7: Werkloosheidsgraad en werkgelegenheidsgraad berekend op basis van enkel de eerste wave versus alles waves

		Werkloosheidsgraad 15-64			Werkgelegenheidsgraad 20-64		
	Kwartaal	Eerste wave	Alle waves	Vershil	Eerste wave	Alle waves	Vershil
Excl. NRcorr	2017 T1	7,6%	7,1%	-0,5pp	67,9%	68,2%	+0,3pp
	2017 T2	7,1%	6,7%	-0,4pp	68,5%	68,5%	+0,1pp
	2017 T3	7,3%	6,9%	-0,4pp	69,2%	69,1%	-0,1pp
	2017 T4	6,4%	6,0%	-0,4pp	69,4%	70,2%	+0,8pp
	gemiddelde			-0,4pp			+0,3pp
Incl. NRcorr	2017 T1	8,0%	7,8%	-0,2pp	67,5%	67,7%	+0,2pp
	2017 T2	7,4%	7,1%	-0,3pp	67,5%	68,2%	+0,7pp
	2017 T3	7,9%	7,3%	-0,6pp	68,4%	68,5%	+0,1pp
	2017 T4	7,0%	6,4%	-0,5pp	68,9%	69,6%	+0,7pp
	gemiddelde			-0,4pp			+0,4pp
Jaar							
Excl. NRcorr	2017	7,1%	6,7%	-0,4pp	68,8%	69,0%	+0,3pp
Incl. NRcorr	2017	7,6%	7,1%	-0,4pp	68,1%	68,5%	+0,4pp

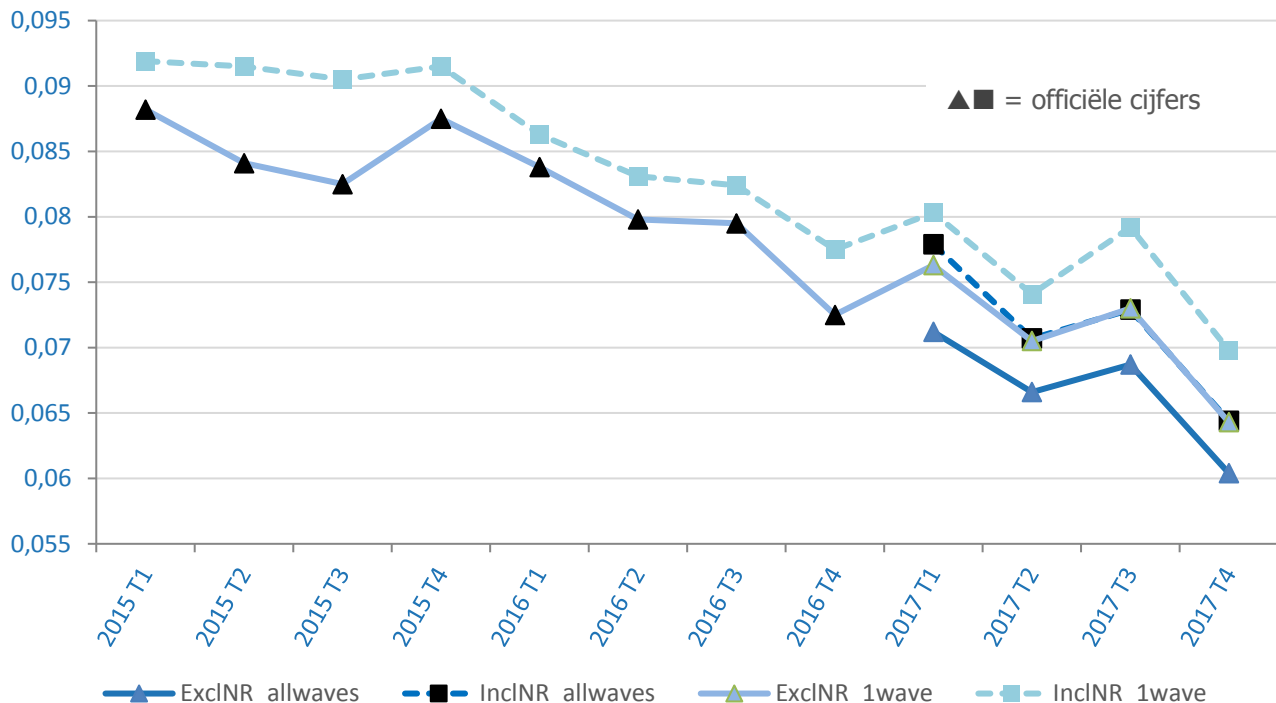
6.3.4. Breukvrije reeksen: een simulatie

Met de hierboven meegegeven analyses hebben we een poging gedaan om het effect van de verschillende elementen van de hervorming afzonderlijk te interpreteren. Ons vermoeden dat het in werkelijkheid gaat om verschillende effecten die elkaar opheffen werd daarmee bevestigd. Daardoor bleef de impact op de cijferreeksen op het eerste zicht beperkt. Dat wordt duidelijk wanneer we de verschillende hierboven vermelde reeksen weergeven in éénzelfde grafiek, zoals we hieronder in grafiek 7 doen voor de werkloosheidsgraad. De gegevenspunten aangeduid in zwart (■ of ▲) stellen de officieel gepubliceerde resultaten voor. Die geven voor de ganse periode T1 2015 – T4 2017 een dalende trend weer. Tussen het vierde kwartaal van 2016 en het eerste kwartaal van 2017 zien we weliswaar een stijging maar deze is niet groter dan fluctuaties die we eerder noteerden en lijkt op het eerste gezicht dus volkomen normaal.

Toch zijn deze officiële resultaten, ook al lijkt het misschien wel zo, strikt genomen niet vergelijkbaar voor de periode voor en na de hervorming. Om die reden wordt in al onze publicaties gewaarschuwd voor een breuk in de reeksen. Toch beschikken we, buiten de officieel gepubliceerde reeksen, over twee andere reeksen die wel vergelijkbaar zijn. Door vanaf 2017 ook de resultaten te bekijken op basis van de eerste wave steekproef bekomen we namelijk een situatie die vergelijkbaar is met de situatie van voor 2017.

Zo kunnen we de groene volle lijn bij manier van spreken doortrekken in 2017. Bijzonder opmerkelijk is dat de gegevenspunten van de groene volle lijn bijna exact samenvallen met de officiële resultaten. Een tweede reeks die vergelijkbaar is voor de hele periode, is de groene stippellijn. Hier werd de non-responscorrectie met terugwerkende kracht toegepast op de gegevens uit het verleden en zitten we met een reeks die een indicatie geeft van wat we bekomen zouden hebben mochten we verschillende elementen van de hervorming afzonderlijk ingevoerd hebben. Stel dat we bijvoorbeeld al in 2015 zouden overgegaan zijn naar een verbetering van de kalibratiemethode door toevoeging van een non-responscorrectie, dan hadden we de resultaten bekomen die voorgesteld worden via de groene stippellijn.

Grafiek 7: Simulatie van breukvrije reeksen voor de werkloosheidsgraad

7. TOEKOMST

Er zijn heel wat zaken die we in de nabije en iets verdere toekomst willen uitwerken. Hieronder volgt een kort overzicht.

In eerste instantie hebben we in de analyse van de breuk omwille van de hervormde EAK gefocust op de kernindicatoren, met name de werkloosheidsgraad en de werkgelegenheidsgraad. Er moet nog onderzocht worden wat de impact is voor andere indicatoren.

Hoe meer kwartaalgegevens beschikbaar komen, hoe beter het effect van panelattritie en mixed-mode dataverzameling bestudeerd zal kunnen worden. We hopen ook dat we deze twee zaken op termijn beter uit elkaar zullen kunnen halen.

Ondertussen worden de werkzaamheden rond de nieuwe kaderverordening IESS (Integrated European Social Statistics Framework Regulation) opgevolgd en voorbereid in overleg met Eurostat en de andere EU-lidstaten. Die nieuwe verordening zal vermoedelijk in 2021 in voege treden en zal een grote wijziging van de EAK-vragenlijst met zich meebrengen. We zullen de nieuwe vragenlijst het jaar voordien testen via een pilootenquête.

In het kader van de IESS-kaderverordening worden nog kortere levertermijnen bepaald, behalve voor de loonvariabele die 15 maanden na de referentieperiode zal mogen geleverd worden. Voor deze loonvariabele zullen we onderzoeken of we ze via administratieve data (data van de Rijksdienst voor Sociale Zekerheid) kunnen leveren, zodat we deze info niet meer aan de respondenten moeten vragen.

Het paneldesign brengt ook nieuwe opportuniteiten met zich mee. Zo wordt het mogelijk om stroomgegevens te gaan berekenen. Op basis van het overlappend gedeelte van de steekproef tussen 2 opeenvolgende kwartalen kan bijvoorbeeld berekend worden hoeveel procent van de werklozen een job gevonden heeft, of omgekeerd hoeveel procent van de werkenden werkloos geworden is. Hetzelfde geldt voor het overlappend gedeelte van de steekproef tussen 2 jaren. Het paneldesign biedt hier heel wat mogelijkheden die we stapsgewijs zullen uitwerken. Eurostat ontwikkelde een geharmoniseerde methode voor het meten van de transities in het arbeidsmarktstatuut (werkend, werkloos of inactief) voor alle EU-lidstaten en publiceert ook Belgische data vanaf het tweede kwartaal van 2017¹³. In eerste instantie zullen we deze methodologie van Eurostat proberen over te nemen en indien mogelijk verfijnen en uitbreiden naar andere indicatoren.

Ook voor de maandelijkse werkloosheidsschattingen biedt het paneldesign meer mogelijkheden dan de vroegere cross-sectionele enquête, die een grote volatiliteit van de kwartaalschattingen kende. Momenteel berekent Eurostat voor België en een groot aantal EU-lidstaten maandelijkse werkloosheidscijfers gebaseerd op de kwartaalgegevens van de EAK aangevuld met de evolutie van de administratieve werkloosheid. Omwille van kwaliteitsproblemen stuurt Eurostat erop aan dat de lidstaten op termijn zelf de maandelijkse werkloosheidsresultaten berekenen die rechtstreeks gebaseerd is op de EAK en waarbij er dus geen beroep meer wordt gedaan op de administratieve werkloosheidsgegevens. In 2019 zullen we de huidige door Eurostat gehanteerde methodologie voor het berekenen van deze maandelijkse cijfers bestuderen, net als de methodes van andere landen die zelf maandelijkse werkloosheidscijfers berekenen. Na vergelijking van de diverse methodes zullen we een actieplan opstellen voor het berekenen van deze maandelijkse schattingen voor België.

¹³ zie https://ec.europa.eu/eurostat/statistics-explained/index.php/Labour_market_flow_statistics_in_the_EU

BIJLAGE 1: LIJST VAN KERNVARIABLEN

TRIM	TRIM: Enquêtetrimester
YEAR	YEAR: Enquêtejaar
WAVE	WAVE: Nummer van de bevraging
REF_WEEK	REF_WEEK: Referentieweek
AGE	AGE: Leeftijd
AGECAT	AGECAT: Leeftijdsklasse van vijf jaar
SEX	SEX: Geslacht
REG	REG: Verblijfsgewest
PROV	PROV: Verblijfsprovincie
EUNATION	EUNATION: Nationaliteit (categorisch)
EUPLBRTH	EUPLBRTH: Geboorteland (categorisch)
Q7PERS	Q7PERS: Aantal jaar in België
NB_PERS	NB_PERS: Aantal personen in het huishouden
STATBIT	STATBIT: IAB-statuut
Q1	Q1: Betaalde arbeid in de referentieweek ?
Q2	Q2: Niet-betaalde arbeid in de referentieweek binnen de familie ?
Q3	Q3: Niet-uitge oefend werk tijdens de referentieweek ?
Q4	Q4: Voll. LBO/schors. (als dusdanig bij RVA ingeschreven) ?
Q5	Q5: Beroepsstatuut van de hoofdactiviteit
Q7	Q7: Reeds meer dan 3 maanden afwezig (hoofdactiviteit) ?
Q8	Q8: De helft of meer dan de helft van zijn / haar loon tijdens die afwezigheid (hoofdactiviteit) ?
Q9A	Q9A: Beroep / functie van de hoofdactiviteit
Q9B	Q9B: Beroep van de hoofdactiviteit
REG_TR	REG_TR: Gewest van de lokale vestiging van de hoofdactiviteit
PROV_TR	PROV_TR: Provincie van de lokale vestiging van de hoofdactiviteit
Q11A2008	Q11A2008: NACE van de lokale vestiging van de hoofdactiviteit (1 digit)
Q11_2008	Q11_2008: NACE van de lokale vestiging van de hoofdactiviteit (2 digits)
Q11_NACECODE2008	Q11_NACECODE2008: NACE van de lokale vestiging van de hoofdactiviteit (5 digits)
Q13	Q13: Begindatum van het huidige werk van de hoofdactiviteit
Q13IMP	Q13IMP: Datum van het begin van de huidige betrekking
Q13DUR	Q13DUR: Aantal verlopen maanden sinds het begin van de huidige betrekking
Q15B	Q15B: Contracttype van de hoofdactiviteit
Q16A	Q16A: Soort tijdelijk werk van de hoofdactiviteit
Q16C	Q16C: Duur van het tijdelijk werk van de hoofdactiviteit
Q17	Q17: Vol- / deeltijds van de hoofdactiviteit
Q20	Q20: Aantal voor de hoofdactiviteit tijdens de referentieweek gepresteerde uren
Q21	Q21: Meer of minder uren gepresteerd dan gewoonlijk van de hoofdactiviteit
Q22	Q22: Reden minder uren gewerkt (of niet gewerkt) van de hoofdactiviteit
Q23	Q23: Reden om meer uren gewerkt te hebben van de hoofdactiviteit
Q24A	Q24A: Aantal betaalde niet-gecompenseerde overuren in de hoofdactiviteit tijdens de referentieweek
Q24B	Q24B: Aantal niet-betaalde niet-gecompenseerde overuren in de hoofdactiviteit tijdens de referentieweek
Q25	Q25: Aantal gewoonlijk voor de hoofdactiviteit gepresteerde uren per week
Q26	Q26: Aantal wekelijks te presteren uren volgens hoofdactiviteit-contract
Q27	Q27: Tweede betrekking tijdens de referentieweek ?
Q28	Q28: Aantal voor de tweede betrekking tijdens de referentieweek gepresteerde uren

Q30	Q30: Beroepsstatuut voor de tweede betrekking
Q33A2008	Q33A2008: NACE van de lokale vestiging voor de tweede betrekking (1 digit)
Q33_2008	Q33_2008: NACE van de lokale vestiging voor de tweede betrekking (2 digits)
Q33_NACECODE2008	Q33_NACECODE2008: NACE van de lokale vestiging voor de tweede betrekking (5 digits)
Q37	Q37: Wil meer uren werken met proportionele stijging van het loon?
Q38	Q38: Gewenst aantal werkuren
Q39	Q39: Op zoek naar een andere betrekking ?
Q41A	Q41A: Wens naar een andere betrekking ?
Q43	Q43: Pensioenstatus tijdens de referentieweek
Q44	Q44: Tijdens referentiemaand een betrekking of betaalde activiteit gezocht?
Q45	Q45: Werk gevonden en nog niet begonnen / niet hervat ?
Q46	Q46: Wens naar betaalde arbeid ?
Q48	Q48: Statuut van het gezochte werk
Q49	Q49: Zou deeltijds werk aanvaarden ?
Q50	Q50: Zou voltijds werk aanvaarden ?
Q51	Q51: Statuut van de gevonden betrekking
Q52_01	Q52_01: 1e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_02	Q52_02: 2e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_03	Q52_03: 3e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_04	Q52_04: 4e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_05	Q52_05: 5e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_06	Q52_06: 6e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_07	Q52_07: 7e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_08	Q52_08: 8e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_09	Q52_09: 9e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_10	Q52_10: 10e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_11	Q52_11: 11e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_12	Q52_12: 12e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_13	Q52_13: 13e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_14	Q52_14: 14e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q52_15	Q52_15: 15e gebruikte mogelijkheid om werk te zoeken
Q53	Q53: Duur van het zoeken naar werk (in maanden)
Q55	Q55: Beschikbaar om binnen de twee weken te beginnen ?
Q58	Q58: Inschrijving bij een officieel plaatsingsbureau
Q60	Q60: Ooit betaalde arbeid verricht ?
Q61	Q61: Einddatum vorige betrekking of begindatum volledig loopbaanonderbreking
Q61IMP	Q61IMP: Datum einde laatste betrekking of begin volledige loopbaanonderbreking
Q61DUR	Q61DUR: Aantal verlopen maanden sinds het einde van de laatste betrekking of begin van de volledige loopbaanonderbreking
Q62A	Q62A: Beschikbaar binnen de twee weken (andere betrekking)?
Q62B	Q62B: Beschikbaar binnen de twee weken (meer uren)?
Q68	Q68: Beroepsstatuut van de vorige betrekking
Q69A	Q69A: Beroep / functie van de vorige betrekking
Q69B	Q69B: Beroep / functie van de vorige betrekking
Q71A2008	Q71A2008: NACE van de lokale vestiging voor de vorige betrekking (1 digit)
Q71_2008	Q71_2008: NACE van de lokale vestiging VB voor de vorige betrekking (2 digits)
Q71_NACECODE2008	Q71_NACECODE2008: NACE van de lokale vestiging VB voor de vorige betrekking (5 digits)
Q79	Q79: Student / leerling in het regulier onderwijs tijdens de referentiemaand ?

Q80	Q80: Aantal onderwezen uren in het regulier onderwijs tijdens de referentiemaand
Q81A_EXT	Q81A_EXT: Niveau van het gevolgde regulier onderwijs (detail)
Q81ISCED2011	Q81ISCED2011: Onderwijs / opleiding in de referentiemaand volgens ISCED 2011
Q81AISCE	Q81AISCE: Onderwijs / opleiding in de referentiemaand volgens ISCED 1997
Q81D	Q81D: Voornaamste gebied van het regulier onderwijs gevolgd tijdens de referentiemaand
Q82	Q82: Opleiding buiten het regulier onderwijssysteem gevolgd tijdens de referentiemaand ?
Q83	Q83: Aantal onderwezen uren buiten het regulier onderwijssysteem tijdens de referentiemaand
Q87	Q87: Kader van het onderwijs / de opleiding tijdens de referentiemaand
Q88A_EXT	Q88A_EXT: Hoogste diplomaniveau (detail)
Q88AISCE	Q88AISCE: Hoogste diploma : gegroepeerd volgens ISCED 1997
Q88ISCED2011	Q88ISCED2011: Hoogst behaalde diplomaniveau ISCED 2011
EDUCAT3C	EDUCAT3C: Niveau van het hoogst behaalde diploma : laag, midden, hoog
Q88D	Q88D: Onderwijsgebied van het hoogste diploma
UNEMPDUR	UNEMPDUR: Werkloosheidsduur in maanden

BIJLAGE 2: LIJST VAN STRUCTURELE VARIABLEN

RELATION	RELATION (YEARVAR): Verwantschap
ETAT_CIV	ETAT_CIV (YEARVAR): Burgerlijke staat
ETAT_CIV_FACT	ETAT_CIV_FACT (YEARVAR): Feitelijke burgerlijke staat
PARTNER	PARTNER (YEARVAR): Woont samen met partner?
HHTYPE	HHTYPE (YEARVAR): Huishoudtype
HHPOSIT	HHPOSIT (YEARVAR): Huishoudpositie
Q1A	Q1A (YEARVAR): Helper van een zelfstandige zonder arbeidsovereenkomst?
Q5A	Q5A (YEARVAR): Soort zelfstandige zonder personeel
Q5B	Q5B (YEARVAR): Soort zelfstandige met personeel
Q6	Q6 (YEARVAR): Supervisie of leiding van ander personeel (hoofdactiviteit) ?
Q12	Q12 (YEARVAR): Aantal werknemers in de lokale vestiging van de hoofdactiviteit
Q14	Q14 (YEARVAR): Bijdrage van regionale tewerkstellingsdienst bij vinden huidige betrekking?
Q15A	Q15A (YEARVAR): Tewerkgesteld met dienstencheque-contract?
Q16B	Q16B (YEARVAR): Reden voor het tijdelijk werk van de hoofdactiviteit
Q16D	Q16D (YEARVAR): Soort vast werk van de hoofdbetrekking
Q18	Q18 (YEARVAR): Percentage t.o.v. een voltijdse betrekking van de hoofdactiviteit
Q19A	Q19A (YEARVAR): Reden om deeltijds te werken van de hoofdactiviteit
Q19B	Q19B (YEARVAR): Reden zorg voor kinderen of andere afhankelijke personen
Q29	Q29 (YEARVAR): Aantal gewoonlijk voor de tweede betrekking gepresteerde uren per week
Q30A	Q30A (YEARVAR): Soort zelfstandige zonder personeel voor de tweede betrekking
Q30B	Q30B (YEARVAR): Soort zelfstandige met personeel voor de tweede betrekking
Q31	Q31 (YEARVAR): Contracttype voor de tweede betrekking
Q32A	Q32a (YEARVAR): Soort tijdelijk werk voor de tweede betrekking
Q34	Q34 (YEARVAR): Zelfde uurrooster voor de hoofdactiviteit tijdens de referentiemaand ?
Q35	Q35 (YEARVAR): Type uurrooster voor de hoofdactiviteit tijdens de referentiemaand ?
Q36A	Q36A (YEARVAR): Avondwerkfrequentie voor de hoofdactiviteit tijdens de referentiemaand
Q36B	Q36B (YEARVAR): Nachtwerkfrequentie voor de hoofdactiviteit tijdens de referentiemaand
Q36C	Q36C (YEARVAR): Zaterdagswerkfrequentie voor de hoofdactiviteit tijdens de referentiemaand
Q36D	Q36D (YEARVAR): Zondagswerkfrequentie voor de hoofdactiviteit tijdens de referentiemaand
Q36E	Q36E (YEARVAR): Thuiswerkfrequentie voor de hoofdactiviteit tijdens de referentiemaand
Q40	Q40 (YEARVAR): Belangrijkste reden voor het zoeken naar ander werk
Q41B	Q41B (YEARVAR): Al andere betrekking gevonden?
Q42	Q42 (YEARVAR): Reden om niet naar een andere betrekking te zoeken
Q47A	Q47A (YEARVAR): Reden om niet naar een betrekking te zoeken of geen te wensen
Q47B	Q47B (YEARVAR): Reden om de zorg voor de eigen kinderen of andere afhankelijke personen op zich te nemen
Q54	Q54 (YEARVAR): Situatie vóór het zoeken naar werk
Q56	Q56 (YEARVAR): Reden om niet binnen de twee weken te beginnen
Q57	Q57 (YEARVAR): Gewenst aantal werkuren per week
Q59	Q59 (YEARVAR): Sociaal-economische situatie één jaar eerder
Q63	Q63 (YEARVAR): Reden om niet binnen de twee weken te beginnen
Q64	Q64 (YEARVAR): Inschrijving bij een officieel plaatsingsbureau
Q65	Q65 (YEARVAR): Sociaal-economische situatie één jaar eerder
Q66	Q66 (YEARVAR): Einddatum van de vorige betrekking

Q66IMP	Q66IMP (YEARVAR): Einddatum van de vorige betrekking
Q66DUR	Q66DUR (YEARVAR): Aantal verlopen maanden sinds het einde van de vorige betrekking
Q67	Q67 (YEARVAR): Belangrijkste reden voor 't vertrek / de onderbreking van de vorige betrekking
Q70PROV	Q70PROV (YEARVAR): Provincie van de lokale vestiging voor de vorige betrekking
Q70REG	Q70REG (YEARVAR): Gewest van de lokale vestiging voor de vorige betrekking
Q72A	Q72A (YEARVAR): Betrekking hebben met een duur van minstens 6 maanden
Q72B	Q72B (YEARVAR): Jaar begin van eerste werk met een duur van minstens 6 maanden
Q73	Q73 (YEARVAR): Regulier onderwijs gevolgd tijdens de laatste 12 maanden ?
Q74	Q74 (YEARVAR): Opleiding buiten het regulier onderwijssysteem gevolgd tijdens de laatste 12 maanden ?
Q75	Q75 (YEARVAR): Zelfstudie tijdens de laatste 12 maanden ?
Q76	Q76 (YEARVAR): Onderwijs, opleiding of vorming gevolgd als loontrekkende ?
Q77	Q77 (YEARVAR): Onderwijs, opleiding of vorming gevolgd als loontrekkende gefinancierd door werkgever ?
Q78	Q78 (YEARVAR): Voornaamste gebied onderwijs, opleiding of vorming als loontrekkende gefinancierd door werkgever
Q84	Q84 (YEARVAR): Voornaamste gebied van de recentste opleidingsactiviteit buiten het regulier onderwijssysteem tijdens de referentiemaand
Q85	Q85 (YEARVAR): Doel van de recentste opleidingsactiviteit buiten het regulier onderwijssysteem tijdens de referentiemaand
Q86A	Q86A (YEARVAR): Betrekking op het ogenblik van de recentste opleidingsactiviteit buiten het regulier onderwijssysteem tijdens de referentiemaand?
Q86B	Q86B (YEARVAR): Wanneer vond de recentste opleidingsactiviteit plaats?
Q89	Q89 (YEARVAR): Jaar waarin het hoogste diploma behaald werd
Q90	Q90 (YEARVAR): Sociaal-economische situatie volgens verklaring in de referentie week
Q100	Q100 (YEARVAR): Nettomaandloon in de hoofdactiviteit
Q100DEF	Q100DEF (YEARVAR): Nettomaandloon in de hoofdactiviteit (na imputaties en correcties)
Q101	Q101 (YEARVAR): Bijvergoedingen voor de hoofdactiviteit
Q103	Q103 (YEARVAR): Handicap, een langdurige aandoening of langdurige ziekte (al dan niet werkgerelateerd)?
Q104	Q104 (YEARVAR): Is uw handicap of uw langdurig gezondheidsprobleem erkend door een officiële instantie?
Q105_1	Q105_1 (YEARVAR): Werkondersteuning door aanpassing van het soort taken?
Q105_2	Q105_2 (YEARVAR): Werkondersteuning door aanpassing van de hoeveelheid werk?
Q105_3	Q105_3 (YEARVAR): Werkondersteuning door hulp bij verplaatsing naar en van het werk?
Q105_4	Q105_4 (YEARVAR): Werkondersteuning door hulp bij verplaatsing op het werk?
Q105_5	Q105_5 (YEARVAR): Werkondersteuning door aangepaste uitrusting?
Q105_6	Q105_6 (YEARVAR): Werkondersteuning door hulp van collega's?
Q105_7	Q105_7 (YEARVAR): U kunt helemaal geen betaalde arbeid meer verrichten
Q105_8	Q105_8 (YEARVAR): U hebt geen ondersteuning nodig

OVER STATBEL

Statbel, het Belgische statistiekbureau, verzamelt, produceert en verspreidt betrouwbare en pertinente cijfers over de Belgische economie, de samenleving en het territorium.

Het verzamelen gebeurt op basis van administratieve databronnen en enquêtes, het produceren gebeurt op een wetenschappelijke, kwaliteitsvolle wijze en de statistieken worden tijdig en op een klantvriendelijke wijze verspreid.

De privacy, de bescherming van vertrouwelijke gegevens en het gebruik voor louter statistische doeleinden worden hierbij gegarandeerd.

Bezoek onze **website**

www.statbel.fgov.be

of **contacteer ons**

e-mail: statbel@economie.fgov.be

Statbel (Algemene Directie Statistiek - Statistics Belgium)
North Gate - Koning Albert II-laan, 16 - 1000 Brussel
E-mail: statbel@economie.fgov.be

Ondernemingsnummer
0314.595.348

Verantwoordelijke uitgever
Nico Waeyaert

North Gate
Koning Albert II-laan 16
1000 Brussel

